

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
TREBALLS DE L'OFICINA D'ONOMÀSTICA, VIII

DOLORS CABRÉ MONTSERRAT
JOSEP VECIANA AGUADÉ

ONOMÀSTICA
DEL TERME MUNICIPAL
DELS GARIDELLS

Amb la col·laboració de
RAMON AMIGÓ ANGLÈS

BARCELONA
2003

ONOMÀSTICA
DEL TERME MUNICIPAL
DELS GARIDELLS

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
TREBALLS DE L'OFICINA D'ONOMÀSTICA, VIII

DOLORS CABRÉ MONTSERRAT
JOSEP VECIANA AGUADÉ

ONOMÀSTICA
DEL TERME MUNICIPAL
DELS GARIDELLS

Amb la col·laboració de
RAMON AMIGÓ ANGLÈS

BARCELONA
2003

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Cabré i Montserrat, Dolors

Onomàstica del terme municipal dels Garidells. — (Treballs de l'Oficina d'Onomàstica ; 8)

Bibliografia

ISBN 84-7283-703-3

I. Veciana Aguadé, Josep II. Amigó i Anglès, Ramon III. Moran i Ocerinjauregui, Josep, ed.

IV. Institut d'Estudis Catalans V. Títol VI. Col·lecció: Treballs de l'Oficina d'Onomàstica ; 8

1. Topònims — Garidells 2. Noms de persona catalans — Garidells

804.99-311(467.1 CaA Garidells)

L'edició d'aquesta obra
ha estat a cura de Josep Moran i Ocerinjauregui,
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

© Dolors Cabré Montserrat i Josep Veciana Aguadé

© 2003, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre de 2003

Tiratge: 550 exemplars

Text revisat lingüísticament per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics de l'IEC

Compost per Víctor Igual, SL

Carrer de Còrsega, 237, baixos. 08036 Barcelona

Imprès a Limpergraf, SL

Polígon industrial Can Salvatella. Carrer de Mogoda, 29-31. 08210 Barberà del Vallès

ISBN: 84-7283-703-3

Dipòsit Legal: B. 48230-2003

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

TAULA

FONTS DOCUMENTALS	
Arxius	7
Manuscrits	7
Bibliografia impresa	10
INTRODUCCIÓ	
La geografia	11
La vila	12
Els termes genèrics	13
L'economia	14
La demografia	15
L'evolució dels llinatges	17
La documentació	19
El llenguatge	19
Origen i etimologia del nom de la vila	19
Una breu pinzellada d'història	20
Dues curiositats	21
Agraïments	21
LLISTA DE NOMS	27
APÈNDIXS	101
I. Cognoms	101
II. Llocs d'anomenada	101
III. Partides de terra	102
IV. Peces i trossos de terra	102
V. Renoms	102
VI. Cases (ca i variants)	102
VII. Poblacions veïnes	102

FONTS DOCUMENTALS

ARXIUS

AHAT	Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona
AHCV	Arxiu Històric Comarcal de Valls
AHT	Arxiu Històric de Tarragona
AMG	Arxiu Municipal dels Garidells

MANUSCRITS

<i>Amill. 1862</i>	<i>Amillaramiento 1862</i> i apèndixs. AMG.
<i>Amill. 1944</i>	<i>Amillaramiento de Garidells. 1944.</i> AMG.
<i>Amill. 1945</i>	<i>Amillaramiento 1945.</i> AHT.
<i>Cad. 1958</i>	<i>Catastro topográfico parcelario.</i> Any 1958. AMG.
<i>CadRúst. 1955</i>	<i>Catastro de rústica.</i> És un fitxer que conté una col·lecció de «Cédula de propiedad», 1955. AHT.
<i>Capb. 1664a</i>	<i>Originale capibrevium juratum loci et termini dels Garidells.</i> Any 1664. AHCV. Lligall 433. Folis no numerats. Text en llatí.
<i>Capb. 1664b</i>	Capbreu. Any 1664. AHCV. Lligall 432. I-LVI folis numerats.
<i>Capb. 1684</i>	<i>Capbreu del lloch y terme dels Garidells rebut a instantia del molt Illt^r P. fr. Joseph Postor monge del real monestir y convent de nostra senora de S^{tes} Creus y sindich capbrevador de dit Sr Abat y convent. 1684.</i> Notari de Valls, Joan Sardà. Hi ha quaranta-vuit fulls, però n'hi havia més, que s'han perdut; el

- llibre està esllomat i té fulls una mica malmesos que, tanmateix, es deixen llegir.
- Capb.* 1758 *Capbreu del lloch y terme dels Garidells.* Notari de la Selva J. Maymó. Any 1758. Folis 1-71. AHCV.
- Capb.* 1776 *Capbreu del lloch dels Garidells.* Notari de Valls Josep Ortega i Comes. Any 1776. Folis 1-40. AHCV.
- Castell* 1582 Compra del castell dels Garidells per l'abat de Santes Creus. Notari de Valls Jaume Minguella. Any 1582. És la prestació de sagrament i homenatge «ore et manibus» dels jurats i habitants del lloc i terme dels Garidells, «in posse admodum Illt^m et nobilis d[omi]ni f^{tri} Iheromyni Contijoch Dei gratia abbatis moⁿⁱ S^{tas} Crucum». AHCV.
- Contrib.* 1894 *Contribució territorial urbana.* Anys 1894-1895. AMG.
- Llevador* *Llevador de censals.* Anys 1723-1758. AMG.
- MN 1443 Manual notarial dels Garidells. Anys 1443-1497. AHAT, núm. 13a.
- MN 1522 Manual notarial dels Garidells. Anys 1522-1540. AHAT, núm. 13b.
- MN 1529 Manual notarial dels Garidells. Anys 1529-1696. AHAT, núm. 9.
- MN 1562 Manual notarial dels Garidells. Anys 1562-1694. AHAT, núm. 13d.
- MN 1573 Manual notarial dels Garidells. Anys 1573-1606. AHAT, núm. 13e.
- MN 1590 Manual notarial dels Garidells. Baptismes, etc. Anys 1590-1726. AHAT, núm. 1.
- MN 1614 Manual notarial dels Garidells. Anys 1614-1622. AHAT, núm. 13c.
- MN 1627 Manual notarial dels Garidells. Anys 1627-1637. AHAT, núm. 13f.
- MN 1636 Comptes de la parròquia. 3 volums: 1636-1637, 1745-1832, 1794-1831. AHAT, núm. 8
- MN 1637 Manual notarial dels Garidells. Anys 1637-1640. AHAT, núm. 13g.

- MN 1639 Manual notarial dels Garidells. Any 1639. AHAT, núm. 7.
- MN 1664 Manual notarial dels Garidells. Anys 1664-1689. AHAT, núm. 13*b*.
- MN 1696*a* Manual notarial dels Garidells. Anys 1696-1935. AHAT, núm. 16.
- MN 1696*b* Manual notarial dels Garidells. Anys 1696-1725. AHAT, núm. 10.
- MN 1727*a* Manual notarial dels Garidells. Anys 1727-1767. AHAT, núm. 11.
- MN 1727*b* Manual notarial dels Garidells. Baptismes, etc. Anys 1727-1767. AHAT, núm. 2.
- MN 1738 Manual notarial dels Garidells. Anys 1738-1762. AHAT, núm. 4.
- MN 1750 Manual notarial dels Garidells. Any 1750. AHAT, núm. 6.
- MN 1766 Manual notarial dels Garidells. Any 1766. AHAT, núm. 5.
- MN 1767 Manual notarial dels Garidells. Baptismes, etc. Anys 1767-1807. AHAT, núm. 20.
- MN 1772 Manual notarial dels Garidells. Anys 1772-1887. AHAT, núm. 3.
- MN 1808 Manual notarial dels Garidells. Baptismes, etc. Anys 1808-1831. AHAT, núm. 21.
- MN 1828*a* Manual notarial dels Garidells. Any 1828. AHAT, núm. 17.
- MN 1828*b* Manual notarial dels Garidells. Confraria de Santa Llúcia dels Garidells. 1828 i cementiri. AHAT, núm. 18.
- MN 1832 Manual notarial dels Garidells. Baptismes, etc. Anys 1832-1887. AHAT, núm. 22.
- MN 1851 Manual notarial dels Garidells. Baptismes, etc. Anys 1851-1886. AHAT, núm. 23.
- MN XVI Manual notarial dels Garidells. Segles XVI-XIX. AHAT, núm. 14.
- MN XVII Manual notarial dels Garidells. Escriitures, segles XVII-XIX. AHAT, núm. 15 .
- MN XVIII Manual notarial dels Garidells. Papers variats, segles XVIII-XIX. AHAT, núm. 12.

- Padró 1867* *Padró d'habitants*. Anys 1867-1890 i 1878-1879. AMG.
- PadróRúst.* *Padró rústica i pecuària*. Anys 1845-1865. AMG.
- RegFisc. 1920* *Registro fiscal de todos los edificios y solares...* Any 1920. AMG i AHT.
- Rúst. 1879* *Rústica y Pecuaria 1879* i apèndix. AMG.
- RústPec.* *Rústica i pecuària*. Anys 1870-1879 i 1899. AMG.

BIBLIOGRAFIA IMPRESA

- Castells* *Els castells catalans*. Volum IV. Barcelona: Rafael Dalmau, editor, 1973, p. 35-38.
- DECat* *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, per Joan COROMINES. Barcelona: Curial Edicions Catalanes i "la Caixa". 10 v.
- DCVB* *Diccionari català-valencià-balear*, per Antoni M. ALCOVER i Francesc de Borja MOLL. Palma de Mallorca. 10 v.
- Fog. 1497* *El fogatge de 1497. Estudi i transcripció*, per Josep IGLÉSIES. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana. Rafael Dalmau, editor, 1991.
- Fog. 1553* *El fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, per Josep IGLÉSIES. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana. Rafael Dalmau, editor, 1979.
- Llinatges* *Els llinatges catalans*, per Francesc de B. MOLL. Mallorca: Moll, 1987.
- OnomCat* *Onomasticon Cataloniae*, dirigit per Joan COROMINES. Barcelona: Curial Edicions Catalanes i "la Caixa". 8 v.

INTRODUCCIÓ

LA GEOGRAFIA

El terme municipal dels Garidells, amb 3,02 km², és dels més petits en extensió territorial de l'Alt Camp, on va ser traspassat l'any 1989, procedent del Tarragonès. En aquesta comarca a la qual ara pertany, només el Rourell té menys territori. El perímetre aproximat del terme dels Garidells és de cap a 7,5 km. El riu Francolí, que procedeix del nord, en forma la frontera occidental durant encara no 1,5 km, a l'altra banda de la qual hi ha terres del Morell. Pel sud, confronta amb Perafort, al llarg d'una mica més de 2 km. El terme de la Secuita li queda a sol ixent, amb una frontera d'uns 3 km de llargària. Al nord té Vallmoll, un terme amb el qual només confronta cosa d'1 km. «Cens de 1719. “Noticia del Principado de Cathaluña dividido en Corregimientos con expresión de las Ciudades, Villas, Lugares y Quadras en sus confrontaciones y jurisdicciones y el número de casas y Habitantes de ellas”»¹ explica que «Garidells es lugar, las jurisdicciones son del Arzobispo de Tar-raga., tiene 17 casas juntas, con 81 habitantes. Su situacion es llana, linda por levante con Lasacuyta, a mediodia con Pallaresos, y Puigdelfi, a Poniente con los Hospitals, y la Granja, y a Tramontana con la Sacuyta». «Cathaluña numerada en sos termes, en sas casas y personas. Any 1719»² informa que «Garidells. Te de llargaria 2 quarts, de ampla un, y de rodaria 6 quarts: afronta a levant i tramontana ab Sacuyta, a ponent ab lo Riu Francolí, y a mitgdia ab las Franquesas y Puig Delfi: te 17 casas y 81 personas».

El terme dels Garidells és travessat pel torrent de les Gunyoles —o del Bogatell—, que, procedent del nord-est, passa pel cantó de ponent de les ca-

1. Josep IGLÉSIES, *Estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*, volum II, p. 671.

2. *Estadístiques ...*, volum I, p. 280.

ses de la vila i se'n va, sud enllà, cap al terme de Perafort, cap al final del qual desemboca al Francolí. I també és travessat per la carretera General de Tarragona a Lleida, que el parteix en dues meitats gairebé equivalents, i passa prop i per sol ponent del nucli urbà. Una altra carretera condueix a Perafort.

El territori és planer, amb una cota mínima que no arriba als 80 m, allà on el Francolí se n'allunya, i una màxima lleugerament per damunt de la corba dels 160 m, al nord, a l'oest de la carretera General; la cota de 171 m —la més alta—, assenyalada pel full 1:50.000 de l'IGyC en aquella zona, ja és una mica fora terme, al de Vallmoll. La inclinació del paisatge, en línies generals, és de llevant a ponent, i va davallant fins a trobar la llera del Francolí, amb la lleu depressió, afegida cap al mig, del torrent de les Gunyoles.

A part de les dues carreteres que ja s'han anomenat, que han substituït antigues vies de comunicació més o menys coincidents, s'utilitzen camins per anar a les Comes, a les Gunyoles, a la Secuita, a Vistabella, a l'Estació (de la Secuita), a la Guixera i en algun altre punt del terme.

Els vents que s'hi anomenen són el serè, que ve de l'ONO i que bufa amb violència a l'hivern; la tramuntana, procedent del Pla de Santa Maria, al nord, que és molt freda; el llevant ve de la Torre i acostuma a anar seguit de pluja, i la marinada, procedent de la banda de Tarragona, refresca l'ambient a l'estiu i servia per a netejar la batuda quan els cereals es batien a les eres.

LA VILA

El poble és a 132 m d'altitud, al peu del castell, que s'estima emplaçat a uns 142 m. És a la vora esquerra del torrent de les Gunyoles, allargassat des de vora aquest torrent fins sota el castell. Un finestral d'aquest castell figura encastat a la casa de la Mare de Déu d'Altafulla, segons *Altafulla. De portes enfora*, per Joan Carnicer i Salvador-J. Rovira. També fou utilitzada una bona quantitat de pedres procedents del castell a la casa del metge de Perafort. El nucli urbà inicial és limitat a quatre noms de carrer: *Major, del Castell, del Portalot i de Sant Jaume*. L'expansió moderna, a partir del segle XVIII, va ocupar la banda sud del camí de la Torre i les vores del camí de la Font. Les noves edificacions —una mica més d'una dotzena de cases— també es van estendre, més tard, cap a sol ixent, al cantó nord del camí de la Torre. A l'altra banda d'aquest camí, només hi ha l'església i, cap al final, un altre petit grup d'edificis alguns dels quals donen lloc al carrer del Calvari.

Com que hi ha documents del primer terç del segle XVI que parlen d'un carrer que connectava l'església amb el castell, el temple d'aquella època, encara que no fos al mateix lloc on és l'actual —cosa que no sabem—, devia ser, tanmateix, també una mica apartat del castell. *Castells* no parla de *Església al*

castell, del qual altrament no explica gran cosa, ans concentra l'atenció en els posseïdors històrics de la vila. Si l'antic camí del Catllar era el mateix que el de l'Estació, es podria suposar —encara que seria arriscat d'afirmar-ho— que, a mitjan segle XVIII, l'església ja era al lloc on és ara (V. *Catllar, el camí del*). Hi ha qui diu que l'església actual va ser construïda damunt d'una d'anterior, que era romànica; però això és una notícia que s'ha de posar en quarantena mentre no se'n trobi confirmació documental. Potser era la del castell en algun lloc pròxim a la fortalesa. En tot cas, fos al castell mateix o no hi fos, pensem que no en devia ser gens lluny i que devia ser dintre el recinte emmurallat i no pas a la part de fora de la muralla medieval tal com resulta que es troba el temple actual, situat a l'eixample urbà d'època moderna. En tot cas, és una incògnita que queda oberta i serà feina d'un historiador local d'esbrinar-ho.

Al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, delegació de Tarragona, hi ha un projecte, de l'any 1864, d'Ignasi Jordà i Ardelic, per a la construcció de l'església dels Garidells. No tenim confirmació que hagués estat el pla que realment es va executar, però pensem que sí, que ho devia ser, perquè a aquest mateix arquitecte es deuen diverses altres esglésies, com la de Vilabella, i no ha de fer estrany que també se li confiés l'encàrrec de la dels Garidells. Si més no, podem afirmar que l'actual dels Garidells és del tercer quart del segle XIX. Tanmateix, no hem pogut saber si entre l'església antiga i la d'ara n'hi havia hagut una altra, al mateix lloc o en un de diferent, però més aviat pensem que no.

ELS TERMES GENÈRICS

Els noms anotats que són formats per més d'una paraula —l'article i les preposicions exclosos— contenen una cinquantena de termes utilitzats com a part genèrica dels conjunts. Com és natural, la majoria correspon a la zona agrícola i és integrada per trenta-quatre substantius, tretze dels quals relacionats amb l'activitat i la propietat agrícola, tals com *allò de, camp, era, granja, hort, hortet, marge, parades, sort, terra, terres, tros i vinya*. Altres vuit de relacionats amb l'oronímia, tals com *clot, comes, costa, coster, cova, plana, pujada i turó*. Quatre més que corresponen a la hidronímia, com *rec, riu, síquia i torrent*. Altres dos corresponen a les comunicacions, com *camí i carretera*, i tres es refereixen a llocs d'habitació temporal o fora vila, com *hostal, mas i maset*. N'hi ha quatre que queden al marge d'aquestes classificacions, com *avagants* ('terres sense cap conreu ni utilització'), *bosc, terme i torre*. A la zona urbana en corresponen uns altres nou: *avinguda, ca* (i variants), *carrer, casa, plaça, portal i urbanització*, i també els castellans (apareguts forçadament en una determinada època històrica) *calle i plaza*. I cinc més tant podrien correspondre a la ruralia com a l'urbanisme: *abeurador, bassa, corral, font i obrador*.

L'ECONOMIA

L'economia és la tradicional de secà, constituïda per la vinya, els ametllers, olivers, garrofers, petits horts i avellaners, i alguns fruiters a les hortes del riu.

Amill. 1945 li atribueix 30 ha i 60 a de regadiu (6 ha i 60 a d'hortalisses i 24 ha d'avellaners), 224 ha de secà (104 ha de vinya, 72 ha de garrofers, 27 ha de cereals, 14 ha d'ametllers, 4 ha d'avellaners i 3 ha d'olivers) i a més d'aquestes 254.60.00, solament 17 ha de forest (13 ha de pinar i 4 ha de pasturatge). Això fa un total de 271 ha i 60 a; les 31 ha que falten per a completar l'extensió del terme, de 3,02 km², que s'ha dit al començament, deuen correspondre a l'espai que ocupa el nucli urbà, a camins, carreteres i barrancs.

Aquell mateix any 1945, la riquesa pecuària era de dotze caps de bestiar mular i un d'asinal, trenta-cinc de cabrum i vint de llana.

Entre 1900 i 1963, l'evolució dels conreus va ser la següent,³ al costat de la qual repetim la de 1945 per a facilitar la comparació:

	1900 ha	1963 ha	Dif. ha	1945 ha
vinya	174	112.37.59	- 62	104.00.00
cereals	7	77.90.79	+ 71	27.00.00
avellaners	2	15.42.70	+ 13	28.00.00
ametllers	1	10.28.83	+ 9	14.00.00
garrofers	18	5.47.54	- 13	72.00.00
olivers	4	5.18.55	+ 1	3.00.00
hortalissa	—	—		6.60.00
incult: pasturatge	—	22.95.22		4.00.00
improductiu	—	3.56.93		—
canyar	—	0.30.50		—
pins	—	2.64.10		13.00.00
garriga	—	8.65.40		—
Total	206	264.78.15		271.60.00

A partir d'aquestes xifres, s'observa que la vinya va perdre extensió en els primers quaranta-cinc anys del segle XX i en va guanyar una mica en els

3. Josep IGLÉSIES, «Estadística de les superfícies cultivades del Camp de Tarragona en el segle present [XX]», *Cuadernos de historia económica de Cataluña. IV: Publicación interna de la Cátedra de Historia Económica de la Facultad de Ciencias Políticas, Económicas y Comerciales de la Universidad y del Instituto Municipal de Historia de Barcelona*, Barcelona, tercer trimestre del curs 1969-1970.

divuit següents, però no va tornar al lloc on era el 1900. Que ha augmentat un 1.100 % l'extensió dedicada als cereals. Que la dels avellaners i ametllers va anar en augment en el primer període però va retrocedir en el segon. I el mateix va passar amb la dels garrofers, fins al punt d'haver fet una crecscuda del 400 % seguida d'una davallada del 30,5 % per sota de la xifra inicial de 1900. La dels olivers no ha estat mai significativa; també va davallar i es va recuperar mínimament per damunt del nivell de partida de 1900. El pasturatge, que no consta el 1900, va experimentar un augment del 575 % a partir de 1945. Si amb pasturatge volien dir ramaderia, l'aviram hauria pogut ser a l'origen de l'augment. Només la informació de 1945 parla d'horta, i només la de 1963 detalla espais no conreats. En totes les èpoques, hi ha un predomini evident de la vinya: ocupava el 57,6 % del territori el 1900, el 34,4 % el 1945 i el 37 % el 1963.

Per completar l'extensió actual del terme, estimada en 302 ha, falten 96 ha el 1900, 31 ha el 1945 i 37 ha el 1963. Tal com ja hem dit, poden correspondre a la superfície ocupada pel nucli urbà, barrancs, camins i carreteres. La major diferència, que és la de 1900, ve sens dubte d'haver omès en el recompte pasturatges i altres espais no conreats, tinguts en compte, tanmateix, el 1945 i 1963. Si prescindim de l'horta i els pasturatges, l'extensió conreada va augmentar un 20 % en el primer període de divuit anys però després va retrocedir i es va quedar només a un 10 % d'augment el 1963 amb relació al 1900.

Valls és l'únic mercat al qual acudeixen els vilatans. Ara, l'activitat que genera més recursos econòmics és l'avicultura intensiva, amb una notable producció d'ous. Això ha fet que s'hagin construït unes quantes granges que allotgen milers de gallines. Havia estat important l'obtenció de guix, que era exportat a localitats veïnes. Altrament, s'han construït nous habitatges i se n'han renovat d'antics per als que viuen al poble d'una manera permanent i per als que hi resideixen temporalment: vacances i caps de setmana.

LA DEMOGRAFIA

Les dades disponibles amb referència als habitants fan veure que el 1359, segons el cens de Pere III, publicat per Pròsper de Bofarull i Mascaró (*Co-lecció de documents inèdits...*, tom XII, p. 38), el conjunt de «Gaudells [sic], Pobla de Mafumet e Perafort» tenia dinou focs de cavaller, equivalent potser a entre vuitanta-cinc i noranta-cinc ànimes. El 1380, segons la *Gran geografia comarcal de Catalunya*, vol. 7, p. 50, els Garidells tot sol tenia catorze cases (potser entre seixanta-tres i setanta ànimes). El 1497 (*Fogatge 1497*, Iglésies, 1991), havia baixat a deu cases més el vicari (potser entre quaranta-cinc i cinquanta persones, més el vicari). Al segle XVI (*Fogatge 1553*,

Iglésies, 1981), tornava a catorze caps de casa més el vicari. El segle XVII queda sense informació. A les tres primeres parts del segle XVIII, el nombre de cases oscil·la entre quinze i vint-i-sis, que podria correspondre a entre seixanta-set i setanta-cinc, i cent disset i cent trenta persones. *Estadístiques de població de Catalunya en el primer vicenni del segle XVIII*, Iglésies, 1974, p. 1176) fa el recompte d'habitants entre 1708 i 1719 i les xifres van de setze a disset cases fins a vint-i-tres veïns i vuitanta-una persones; com que per a l'any 1719 dóna cases i habitants, es comprèn que hi havia de mitjana 4,76 persones per casa.

L'any 1773,⁴ es declaren vint-i-sis «Pecheros» [«Obligado a pasar pecho o tributo»] que equivalien a cent trenta-tres habitants, si fem servir l'índex que acabem de citar, de 4,76 persones per casa. Però aquell segle, segons el cens de l'any 1782,⁵ s'acaba amb tres-cents dotze habitants —potser unes seixanta famílies—, cosa que significa un bon creixement, qui sap si pels efectes de l'eufòria de la destil·lació d'aiguardent. Així i tot, un increment del 234 % en només nou anys se'ns presenta com a inversemblant fins al punt que fa pensar que hi havia hagut ocultacions el 1773. Segons aquest cens de 1782, els tres-cents dotze habitants de la parròquia es repartien entre cent cinquanta-sis homes i el mateix nombre de dones. Hi havia cent setanta-cinc individus solters, cent vint-i-set de casats i deu de vidus. Amb setanta-dos individus —un nombre considerable— que no passaven dels set anys i trenta-nou de més de cinquanta anys. Era, doncs, una població força jove, amb gairebé el 80 % dels individus que no passaven dels quaranta anys. A mitjan segle XIX, potser cap al 1842, segons Pascual Madoz,⁶ hi havia trenta-quatre veïns amb cent quaranta-quatre ànimes (segurament que no compresos els infants) i, només al cap de vuit anys, s'arriba al màxim nombre de pobladors, quatre-cents catorze. Després, la davallada ja no té aturador. Devia obeir inicialment a l'arribada de l'*Oidium tuckeri* i, poc després, a la fil·loxera, i potser també al bel·licisme gairebé permanent d'una gran part del segle XIX. El segle XX comença amb dos-cents quaranta habitants, segons la *Geografia* de Carreras Candi, cap al 1910, o dos-cents trenta-nou veïns el 1920; i continua amb cent setanta-vuit el 1930 i cent setanta-tres el 1936. S'arriba al final del 2000 amb cent seixanta ànimes (vuitanta-dos homes i setanta-vuit dones) i ara, tercer quart

4. Josep IGLÉSIES, «Una relació de pobles i de xifra de cases del corregiment de Tarragona l'any 1773», *Santes Creus: Boletín del Archivo Bibliográfico*, núm. 39, vol. IV, any 1974, p. 441-458.

5. *El cens del comte de Floridablanca: 1787: (Part de Catalunya)*, per Josep IGLÉSIES, Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1969, vol. I, p. 466.

6. Pascual MADDOZ, *Artículos sobre el Principat de Catalunya, Andorra i zona de parla catalana del Regne d'Aragó al «Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar»*, Barcelona, Curial, 1985.

del 2002, ha pujat a cent vuitanta-cinc (noranta-vuit homes i vuitanta-set dones). En diverses èpoques, ha estat constatada la presència d'estrangers, sobretot occitans, com és ara un avantpassat del ferrer de la Secuita, anomenat Gou, i un Pere Gou —devien ser parents entre ells— que va viure al carrer de la Torre, el 1862. També abans, trobem els Benigne, de 1529, i els Oriac, procedents del bisbat de Comenge, de 1608. I el Jaume Sancho i el Sanpo, tots dos de 1606, de «natione galus». Aquesta arribada d'emigrants del regne de França, provocada si més no en part per la revolució del segle XVIII, va ser general a tot Catalunya.

Segons *Capb.* 1776, al terme hi havia propietaris de la Canonja, de Constantí, la Granja, les Gunyoles, el Morell, Perafort, Puigdelví, Reus i la Secuita.

L'EVOLUCIÓ DELS LLINATGES

L'any 2002 —com ja hem dit fa una mica—, a la vila hi ha cent vuitanta-cinc persones empadronades, noranta-vuit de les quals són homes i les altres vuitanta-set són dones. Hi ha, doncs, un cert equilibri quantitatiu entre els dos sexes, tanmateix amb un nombre superior (onze) d'homes.

Aquestes cent vuitanta-cinc persones es reparteixen noranta-cinc primers cognoms. En seixanta-dues ocasions un cognom és portat per una sola persona. En deu ocasions, és portat per dues persones; en onze, per tres; en set, per quatre; en una, *Gras*, per cinc; en dues, per sis; en una, *Dolç*, per set, i en una altra, *Duc*, per divuit. De manera que *Duc* i *Dolç* són els llinatges més abundants.

Hi ha disset cognoms (Aimeric [Aymerich], Boronat, Canals, Dolç [Dols], Duc [Duch], Fernàndez [Fernandez], Ferrer [Ferre], Figuerola, Garreta, Gavaldà [Gavalda], Gras, Gual, Mallafrè [Mallafre], Martí [Marti], Pinyol [Piñol], Rabassó [Rabaso] i Soler [Solé]) que existeixen ara i també en èpoques anteriors, ja sigui recents o bastant antigues, i que són anotats a la llista general de noms d'aquest estudi. Els altres setanta-vuit, no anotats a la llista general, són cognoms arribats de fora últimament, entre els quals quaranta-vuit tenen un aspecte lingüístic autòcton, com es veurà a la llista núm. 1, que copiem una mica més avall, i trenta més tenen un aspecte estranger, com també es podrà observar a la llista núm. 2.

En tots els casos —tal com també ja hem fet una mica abans— va entre claudàtors l'ortografia oficial no coincident amb la que es proposa com a normativa.

LLISTA NÚM. 1

Artells	Garcia	Palacín [Palacin]
Aunós [Aunos]	Gatell	Pasqual [Pascual]
Ballestar	Gesalí [Gesali]	Porres [Porras]
Bel	Guillemat	Prior [Prio]
Bernat	Hernàndez [Hernandez]	Raventós [Raventos]
Bartomeu [Bertomeu]	Imbert	Riambau
Bigordà [Bigorda]	Llaberia	Rion
Carner [Carne]	López [Lopez]	Roca
Celma	Martínez [Martinez]	Rosa
Coc [Coch]	Martorell	Sabaric [Sabarich]
Colom	Masgoret	Salvador
Elies [Elias]	Miranda	Sancho
Fàbregues [Fabregas]	Montalà [Montala]	Sant-romà [Sanroma]
Ferrando	Muñoz	Torres
Fornell	Olzina [Olsina]	Torró [Torro]
Franquès [Franques]	Pedrell [Padrell]	Vallvè [Vallve]

En aquesta llista de noms autòctons hem inclòs *Garcia*, que, si bé és genuí, alguna vegada pot correspondre a immigració castellana. I també *Ferrando*, *Hernàndez*, *López*, *Martínez*, *Muñoz*, *Palacín* i *Sancho*, que, si bé en algun moment de temps passats van arribar de terres forasteres, estan establerts i integrats als Països Catalans des de fa moltes dècades. També hi ha *Olzina*, que pot ser una variant ortogràfica d'*Alzina*, i aquest, *Alzina*, sí que és a la llista general com a cognom dels Garidells d'èpoques passades.

LLISTA NÚM. 2

Ahidar	El Farrah	Mozas
Baena	Gallego	Navarrete
Barón [Baron]	Giménez [Gimenez]	Ocaña
Benítez [Benitez]	Hidalgo	Reyes
Chafouk	Hierro	Sanz
Chamorro	Khalid	Soro
Chouite	Marín [Marin]	Souto
De Gonzalo	Martín [Martin]	Ucedo
Duque	Méndez [Mendez]	Vázquez [Vazquez]
El Abbouti	Montiel	Zerk

Entre els vinguts de fora s'observen set islamites.

LA DOCUMENTACIÓ

És important la quantitat de documentació generada per la parròquia dels Garidells. Una bona part es conserva a l'Arxiu Històric Arxidiocesà, amb protocols notariaus que van de 1443 al segle XIX. Contenen el testimoni de capítols matrimonials, testaments, capbreus, arrendaments, compravendes de terres i cases, d'ases, de bous i de porcells; préstecs, inventaris, etc., unes actuacions celebrades en aquesta abadia no sols per residents a la parròquia sinó també per gent que venia dels voltants, com Perafort, Puigdelfí, Vistabella, la Secuita, el Catllar, Tapioles, Peralta, Renau, el Pedrós, Nulles, etc. També és important la documentació conservada a la secretaria de l'Ajuntament, que la senyora Dolors Cabré va consultar a l'hora d'iniciar aquest treball, cap al 1991, que nosaltres hem tornat a escorcollar i que ve detallada en la relació de manuscrits. També han estat localitzats documents dels Garidells a l'Arxiu Comarcal de Valls.

EL LLENGUATGE

El llenguatge de la gent del poble és el del Camp de Tarragona, la fonètica del qual ha estat extensament estudiada per Daniel Recasens; tanmateix, no ens estalviem d'aportar la transcripció fonètica de cada nom. Procurarem anotar els noms en l'ortografia normativitzada, sempre que es tracti de paraules transparents. Altrament, si surten paraules sense sentit aparent, les ortografiarem de la manera que ens sembli més adequada. La labiodental [v] no sempre se sent clara, i sovint es pot confondre amb una bilabial [b]; hem anatat aquest so tal com l'hem sentit en cada ocasió. Quan transcriurem documents, respectarem en tots els casos la grafia que hi hem trobat; només regularitzarem alguna majúscula.

ORIGEN I ETIMOLOGIA DEL NOM DE LA VILA

Amb referència a l'origen del nom de la vila, Emili Morera, *Tarragona cristiana*, I, p. 509 (citat per J. M. Font Rius, *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, I, textos, document 150, p. 211), diu que «Guillermo de Claramunt dió a los hermanos Arnaldo y Berenguer Garidells, en 25 de julio (VIII kalendas augusti) de 1174, el castillo que éstos habían construído en dicho lugar, etc.» *Castells* (p. 35), partint d'informació continguda en *El 'Llibre Blanch' de Santes Creus*, parla de «Guillelmi Garidelli», l'any 1158, i d'«Arnallo Garridel vel fratris eius», l'any 1173. Aquesta família, amb interessos a

la banda de Tortosa, ja estava relacionada amb Santes Creus, segons es veu quan, el 1191, «Berengarius Garridelli [signa Berengarii Garidelli] et mei» van fer una permuta amb el monestir, també en territori tortosí. En documents aportats pel *Cartulari de Poblet* (Barcelona, 1936), p. 110, també relacionats amb Tortosa, els anys 1159 1160, Guillelmi Garidel apareix entre els firmants, al costat d'altres personatges rellevants de l'època, i Guillelmi Ganidel [*sic*] també fa de testimoni, l'any 1166, en una venda de terres «in territorio de Som quod est in termino Tortose» (*Cartulari*, p. 120). Arnaldi i Berengarii Garidelli apareixen novament al costat de diversos magnats el 1197 i 1198, en transaccions relacionades amb Poblet (*Cartulari*, p. 108 i 117). També s'hi refereix Joan Coromines (*OnomCat*, IV, p. 318), que hi dedica un comentari de més d'una columna i repeteix que el nom el van deixar al poble aquells germans que van edificar el castell a l'últim terç del segle XII. Segons Coromines, *op. cit.*, aquest cognom era d'origen italià, probablement del cantó de Gènova, i podia haver derivat de l'italià dialectal *garire*, que és una variant de *garrire* 'garlar', 'cantar' (els ocells).

UNA BREU PINZELLADA D'HISTÒRIA

D'un document llatí transcrit per Eufemià Fort i Cogul⁷ es comprèn que el castell, el lloc i el terme dels Garidells foren adquirits pel monestir de Santes Creus el dia 1r de novembre de 1512. Tanmateix, la xifra de 1512 pot obeir a un error d'impremta i deu ser més coherent l'any 1582 que dona la *Gran geografia comarcal de Catalunya* (vol. 7, p. 126). Van ser comprats a Joan Rossell, militar, de Tarragona, fill i procurador d'Elisabet de Rossell i Malgosa, viuda de Nicolau de Rossell i filla de Joan de Malgosa, senyor d'aquell castell, lloc i terme, pel preu de 9.000 lliures barcelonines. Segons aquell document, els Garidells van pertànyer als senyors que anotarem tot seguit. Inicialment, el 1179 (però el 1174, segons *Cartas de población...*), Guillem de Claramunt va donar el lloc a Arnau de Garidells, i el 1196 Guillem de Cardona va confirmar favorablement la donació. Després, la senyoria va passar a Ramon de Tamarit en una data desconeguda i no se sap de quina manera; el 1280, va passar a Bernat de Monpeó; el 1283, a Pere Pelegrí; el 1291, a Guillem Ollmar; el 1292, a Geraldo de Montoliu. El document a què ens anem referint —transcrit per Eufemià Fort— fa un salt cronològic d'un segle i quart —un espai de temps que queda sense saber el nom dels senyors— i passa a 1416 amb Guillem de Montoliu, que va rebre la senyoria per donació de Berenguer de

7. Eufemià FORT I COGUL, *El senyoriu de Santes Creus*, Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972, p. 427.

Montoliu. A partir de 1449 la va detentar Elisabet Boldú per herència de sa mare, Beatriu Boldú, casada amb Guillem de Montoliu; el 1501, la va rebre Joan Malgosa per dot d'Elisabet Boldú, filla de Guillem Boldú àlies *Montoliu*, i el 1539, passava a Elisabet de Rossell i Malgosa per herència de son pare, Nicolau de Rossell. L'any 1582, Jaume Rossell —com ja hem dit— va vendre el castell i el terme al monestir de Santes Creus. Això no obstant, la GEC (vol. 7, p. 821) explica que el 1229 —per donació testamentària— ja passaren al monestir els drets que Guillem de Claramunt s'havia reservat quan va fer la donació, i que, el 1482, el monestir va adquirir la jurisdicció sobre el castell i el terme.

El lapse d'un segle i quart a què ens hem referit més amunt l'omple, si més no en part, la informació treta de la *Gran geografia comarcal de Catalunya* quan afirma que, el 1309, els Garidells pertanyien a Saurina de Castellet, que els passà a Galceran de Montoliu i al seu fill Bernat. També explica que, el 1391, Joan I va vendre a la mitra tarragonina els drets i la jurisdicció que posseïa la Corona.

Eufemià Fort també explica que a l'arxiu del monestir de Poblet és conservat un capbreu dels Garidells, de l'any 1792. Hi consten cent catorze declarants, és a dir, caps de casa. Cinquanta —una xifra que lliga, aproximadament, amb les seixanta famílies suposades cap al final del segle XVIII— són dels Garidells; quaranta-un, de les Gunyoles; tretze, de Vistabella; quatre, de la Granja (és a dir, del Codony); dos, de Vallmoll, i un —sacerdot— de Tarragona. Només quinze declaren saber de lletra, entre els quals un regidor, el rector i altres set persones dels Garidells, dues de la Granja, dues de les Gunyoles, una de Vistabella i una altra —el sacerdot— de Tarragona.

DUES CURIOSITATS

L'entrada corresponent a *Farraginar* conté la transcripció d'un document curiós de pacte de conreu a mitges. I a l'entrada *Forn* queda explicada la correspondència entre *Cister* i *Cistell*.

AGRAÏMENTS

Aquest recull de noms del poble i terme municipal dels Garidells ha estat possible gràcies a la col·laboració entusiasta amb què ens han afavorit unes persones i entitats que anomenem a continuació.

La senyora Dolors Cabré i Montserrat —que no podem fer altrament sinó que figuri com a coautora— havia iniciat aquest treball i va aportar una

bona col·lecció de notes prèvies tretes de l'arxiu municipal dels Garidells, unes notes que els seus familiars ens van traspasar i que ens han servit de base. Ella no va poder continuar la feina i completar el propòsit per raons de salut. Dolors Cabré fou professora de l'Institut de Segon Ensenyament Martí d'Ardenya, de Tarragona. Va finir el 7 de març de 1995.

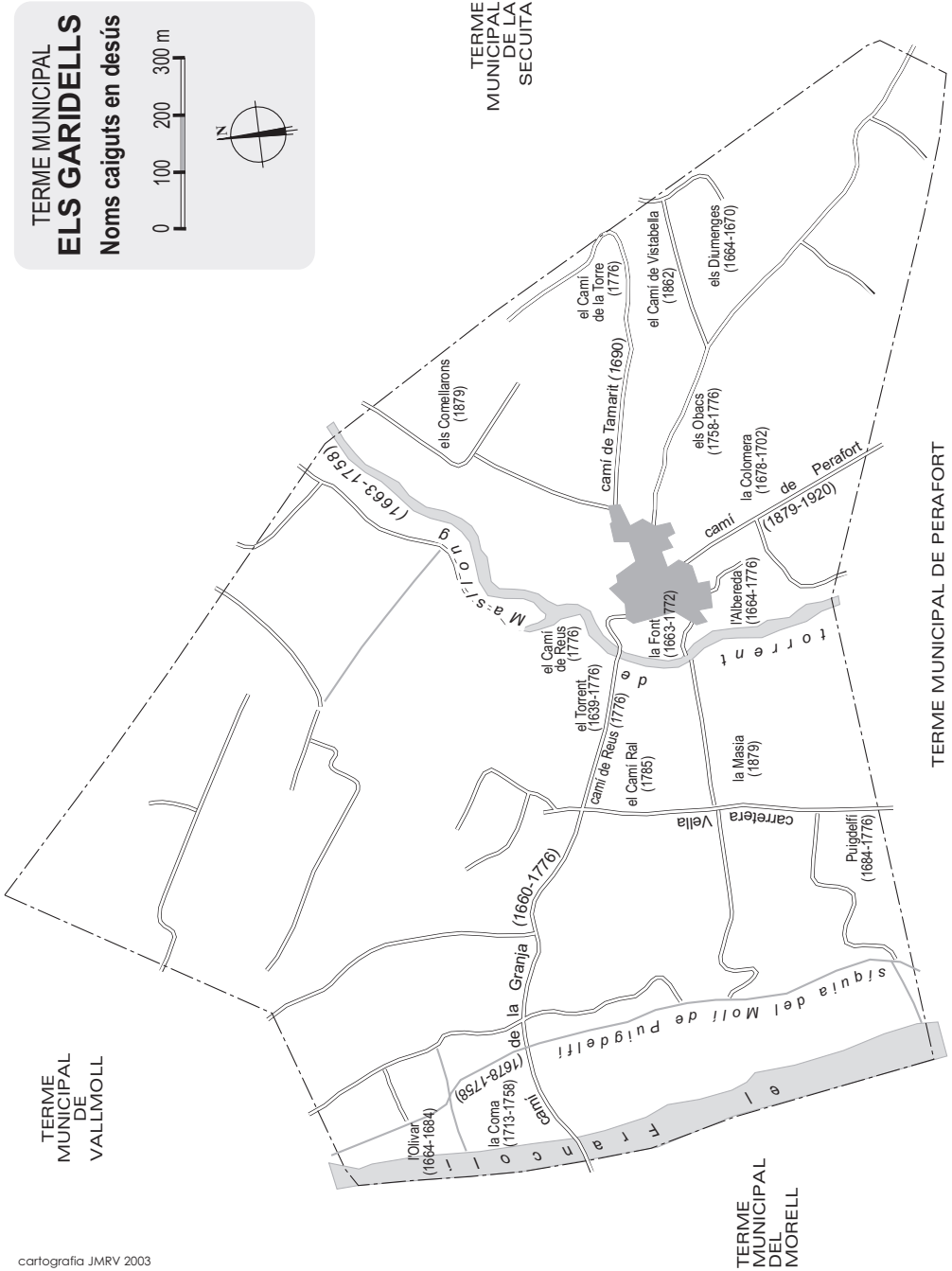
Lluís Aymerich i Civit, nat el 1945, i el seu pare, Alexandre Aymerich i Brunet (1911-2001), tots dos pastors, ens han acompanyat a la recerca de noms de tota mena de la vila i del seu terme. També, per a alguns detalls d'última hora, Josep Pedrell i Domingo, nat a la Pobla de Mafumet el 1918 i establert als Garidells des de fa seixanta anys. La corporació municipal, presidida pel seu alcalde, Amadeu Duch i Garreta, i particularment el seu secretari de cap a l'any 1993, Josep Miró, van donar tota mena de facilitats a Dolors Cabré perquè pogués accedir a l'arxiu de la vila. I la secretària actual, Isabel Xifré i Duran, ens ha atès amablement i sol·licita quan hem acudit a l'arxiu de la Casa de la Vila. Salvador Ramon i Vinyes, canonge de la seu tarragonina i responsable de l'Arxiu Històric Arxidiocesà, i la seva col·laboradora, Teresa Salort, han posat al nostre abast tota la documentació adient i han ajudat a interpretar-la, quan ha calgut. Joan Papell i Tardiu, director de l'Arxiu Comarcal de Valls, ens ha facilitat amablement la consulta en aquell dipòsit documental. Isabel Companys, de l'Arxiu Històric de Tarragona, ha estat sol·licita a facilitar-nos-hi l'accés. Joan Anton Rabella i Ribas ha col·laborat en l'establiment de la transcripció fonètica. Ramon Amigó i Anglès ha aportat uns valuosos assessoraments al llarg de la confecció d'aquest inventari onomàstic i n'ha completat la recerca, i la seva filla Montserrat ha transcrit el manuscrit inicial. Albert Marent s'ha interessat perquè aquest recull tirés endavant.

TERME MUNICIPAL
ELS GARIDELLS

Noms actuals

TERME MUNICIPAL
ELS GARIDELLS
 Noms caiguts en desús

**TERME MUNICIPAL
ELS GARIDELLS**

Nucli urbà

LLISTA DE NOMS

abadia, l'

«ante ecclesiam et abbathiam dicti domini rectoris» (*Capb.* 1664a, any 1670); «en alou y directa senoria del dit Sr. Abat de Stes Creus [...] y aixi mateix la Abadia situada junt a dita Iglesia» (*Capb.* 1684, 10v); «a excepció de la hizienda dita del Castell y de las terra pertañents a la Iglesia Parral. del pnt. lloc e/o a la Badia» (MN XVI, 1758).

Fos allí on fos, segons manifesta Pere Albornós pel novembre de 1661, l'abadia, és a dir, la rectoria, estava mig ensorrada, cosa que pot fer pensar que l'església també podia estar en males condicions. No pot ser afirmat ni desmentit que tot plegat fos a causa de la guerra dels Segadors.

Abadia, el camp de l'

«y a tramuntana ab lo Camp de la Abadia» (MN 1696b, 90-91, 1702).

Abadia, les terres de l'

«omnia et singular pesie tere et omnia qu sul illa continent afrontant ab lo Sor (Senyor) a sol ixent a tramontana ab la vinya de dit S^{or}. part y part ab Joan Maseras, a sol ponent ab los ereus de Pau Pentinat part y ab les terres de la badia y part ab Pere Tururet y part ab Toni Gibert» (MN 1562, 5-3-1605); «Als 19 del mes de mars 1683 [...] una pesa de terra en dit terme dels Garidells en la partida de les Comes [...] a sol ponent ab terras de la badia» (MN 1639, 19-3-1683. Capítols); «ab terres de la Abadia» (*Capb.* 1684, 10v i 45v).

A partir d'uns anys més tard, trobem anotades *les terres de la Rectoria*, que devia ser una altra manera de designar les mateixes hisendes.

Abadia, la vinya de l'

«y a tromontana ab la vinya de la Abadia» (MN 1696*b*, 30, 30-7-1700).

Potser era una altra manera d'anomenar el *camp de l'Abadia* anotat més amunt.

Abat

V. *Castell del Senyor A*.

abeurador

V. **Vell*.

Aguader

«Confessio Aguader de la Granja» (*Capb.* 1664*a*, any 1670); «ab honor de Fran^{ch} Aguader» (*Capb.* 1684, 13*v*).

Agustinet

V. *Joanet de l'A*.

Aimeric

[əjmə'rik]

Amill. 1944 el domicili a al Portalet. *Cad.* 1958 anota *Aymerich* una sola vegada, a l'apartat dedicat a «Exentos». Al padró de l'any 2002, un home i una dona es diuen *Aymerich*. Tots els documents es limiten a aquesta ortografia arcaica.

«Pedro Aymerich Ferré [...] calle de San Jaime» (*RegFisc.* 1920); «Aymerich Brunet Alejandro» (*Amill.* 1945 i *CadRúst.* 1955).

Aimeric, ca l'

['ka ləjmə'rik]

Una de les cases del carrer del Portalot.

Aimeric, el coster de l'

[lu kus'te ðə ləjmə'rik]

És situat a la baixada de prop del riu.

Albereda, l'

«petiam terræ campæ [...] nominatur la Albereda [...] in partida nominata de les Barqueres [...] cum torrente del mas Llochs [*sic per Llonch*]» (*Capb.* 1664*a*); «petia terre campe nominatam la Albereda» (*Capb.* 1664*b*, viii*v*); «anomenada la Albereda» (*Capb.* 1684, 20*v*); «a la partida dita la Albereda [...] a Pon^t ab lo torrent de Masllonch» (*Capb.* 1758, 38*r*); «partida anomenada la Aubareda [...] a ponent ab lo torrent de Masllonch» (*Capb.* 1776, 21*v*).

Albornós

«Pera Albornós de nació Castella»; «lo dit Pera Albornós confesa deurer al lloch dels Garidells setsentes teules y sinch cabirons ja molt dolents les quals teulas y fusta las ha sostret de la badia per la casa que té y posoheix atenent que dita badia aurian de perdra per estar ja la major part a terra» (MN 1639, 29-11-1661).

allò

V. *Brunet*.

Almirall

«Almirall Bruguera Josefa» (*Amill. 1945*, entre els terratinents).

CadRúst. 1955 diu que té terra a les Comes. El cognom apareix una sola vegada a *Cad.* 1958.

Alomar

«Jacobus Olomar de presenti bajulus loci et termini dels Garidells» (*Capb.* 1664*a* i *Capb.* 1664*b*, IIIr); «Jau^e Alomar», «ab la Barquera de Pau Alomar» i «Jaume Olomar pages» (*Capb.* 1684, 6r, 10v i 30v); «Dia 3 de janer de l'any 1692 [...] promet sembrar a Jaume Alumar lo farreginal» (MN 1639); «ab Pau Olomar» (*Capb.* 1684, 14r).

Reunim en aquesta mateixa entrada també les anotacions corresponents a Olomar, dues ortografies per al mateix antropònim, segons *Llinatges*, p. 93.

Aluges

Habitant al carrer de la Torre, segons *Amill. 1862*.

Alujas

V. *Aluges*.

Alzina

«Pere Alzina jurat del loch dels Garridels» i «Pere Alzina» (*Fog. 1553*, II, p. 256).

Antònia

V. *Joan de l'A.*

«Antonio»

V. «José A.».

Arboç

«Testes Antoni Joan Arbós sastre ara habitant en los Garidells» (MN 1627, 14-2-1628); «terras [...] que antes eran de Antoni Arbos» (*Capb.* 1684, 20r).

Arbós

V. *Arboç*.

Armengol¹

V. *Hostal de l'A*.

Armengol²

«se tenen terras a rabasa morta establertas los segts. Pere Armengol» (MN 1772, 3, 1769); «Pere Armengol pages» (*Capb.* 1776, 39v); «Armengol, Pere. Habitant al carrer Major» (*Amill.* 1862); «Juan Armengol Dols» i «Juan Armengol Torrens» (*RegFisc.* 1920, *Amill.* 1945 i *CadRúst.* 1955).

Contrib 1894 anota tres propietaris amb aquest cognom. *Amill.* 1944 n'annota un al carrer de la Font i un al carrer Major. *Cad.* 1958 n'annota també dos. Al padró de 2002 no en consta cap. Una carta de Ant^o Armengol des de Manzanillo (Cuba), on era «alférez» de graduació, explica fets de la guerra de Cuba. Segons ell, els independentistes eren els dolents, però comenta les mafetes dels espanyols que tallen caps dels insurrectes. Sense data.

Armengol, ca l'

[¹ka lərməŋ'gəɫ]

Una de les cases del carrer Major.

Armengol, l'hostal de l'

[¹lus'tal ðə lərməŋ'gəɫ]

Edifici situat al cantó de ponent de la carretera de Tarragona a Valls, no gaire lluny del nucli urbà. Voltat de terres de conreu. L'edifici, que ha deixat de complir la funció expressada per la part genèrica del conjunt nominatiu, es conserva en bon estat. *Amill.* 1944 indica que el propietari és de fora vila.

Armengol de l'Elena, ca l'

[¹ka lərməŋ'gəɫ lə'lɛnə]

Una de les cases del carrer de la Font.

avagants

V. **Senyor*.

avinguda

V. *Catalunya*.

Badenes

«Catherine Badenes de dit lloc [dels Garidells]» (MN 1637, 500, any 1640).

Badia

«y Joan Badia hara habitant de los Garidells» (MN 1627, 14-2-1628).

Bages

«Joan Bages» (*Fog. 1497*, II, p. 243); «Jaume Bages» (*Fog. 1553*, II, p. 256); «Joannes Bages» i «Petrus Baiges» (*Castell* 1582, 1r); «Ego Joannes Bages balle dels Garidells, diocesi tar [Tarragona]» (MN 1562, 2-2-1605).

Baix de Vistabella, el camí de [lu kə'mi ðə 'βaiʒ ðə βistə'βelə]

Quan el camí que arrenca del carrer del Calvari es bifurca, el braç de la dreta és el de l'Estació. Al cap de cosa de mig quilòmetre, n'arrenca cap a sol ixent el de Baix de Vistabella, que passa per les Comes.

Balaguer

«Joan Balaguer» (*Fog. 1497*, II, p. 243).

Balç, el

«petiam terre nominatam los Albals [...] in parte dicta lo Torrent» (*Capb. 1664a*); «pessa de terra nomenada la Albals [...] en la partida lo Torrent» (*Capb. 1684, 45v*).

El fet que els amanuenses haguessin recorregut a la variant «Albals» pot voler dir que desconeixien el significat de la paraula *balç*.

Baldrich

«Pere Baldrich» (*Fog. 1553*, II, p. 256); «jo Magdalena Baldriga donsellà filla legítima y natural de Pere Baldrich y dona Elisabet muller sua defunts del lloc dels Garidells» (MN 1562, 39v, any 1573); «Maginus Baldrich» (*Castell* 1582, 1r); «ego Joannes Balderich agricola loci dels Garidells gratis [...] confese deure y voler pagar a vos en Jaume Sancho fadrí natione galus» (MN 1562, 13-1-1606); «eran de Pere Baldrich» (*Capb. 1684, 20r*).

Baldrich, el torrent d'en

«passa per lo torrent antigament dit d'en Baldrich» (*Capb. 1758, 9r* i *Capb. 1776, 4r*).

Baldú

«Guillem Baldú» (*Fog. 1497*, II, p. 243).

Llinatges, p. 129, prefereix *Boldú*, tal com es deia la senyora de la vila, a partir de 1449 (v. la introducció), una data encara no cinquanta anys anterior a la del *Fogatge*, cosa que fa pensar que Guillem podia ser parent d'Elisabet, senyora dels Garidells.

Ballester

«Jaume Ballester» (*Fog. 1553*, II, p. 256); «Jaume Ballester» i «Bartholomeus Ballester» (*Castell 1582*, 1r); «Testes [...] y Bernat Ballester tots dels Garidells» (MN 1614, 10-4-1632); «Arrendament que fa Bernat Ballester de tota la heretat en lo terme dels Garidells» (MN 1627, 70r, 23-7-1634); «Ballester Brunet, Montserrat» (*CadRúst. 1955*).

A l'original d'on hem copiat l'última anotació, l'amanuense va cometre error quan va escriure *Ballester* —segurament perquè és un cognom freqüent en aquesta zona— en lloc d'escriure *Ballestar*, poc conegut per ací ni com a cognom ni com a nom de poblacions —que devien originar el llinatge— conegudes per *Bellestar* [bell estar], una al Rosselló (Bellestar de la Frontera) i una vora Morella (Bellestar de la Tinença), i *Bellestar* —sense determinatiu— vora Aravell (Alt Urgell) i vora Linyola (la Noguera). Montserrat Ballester Brunet consta al padró d'habitants de 2002, i hem comprovat que és *Ballestar* (*Bellestar* si no hi hagués hagut confusió ortogràfica amb la vocal neutra de la primera síl·laba) i no *Ballester* com diu *CadRúst. 1955*, que aporta coincidència de prenom i de segon cognom.

Bancals, els

[luz bəŋ'kals]

Al NO de la Guixera, entre el camí de les Gunyoles, o el torrent del Bogatell, i la carretera General quan està a punt d'entrar al terme de la Secuita. Un sector és particularitzat amb el nom d'un propietari, *Company*, sovint pronunciat en plural, *Companyns*. Curiosament, també es parla dels *Bancals* a ponent de la vila, al nord de Burana, un petit sector entre el torrent del Bogatell i la carretera General. Terres en aquesta partida, segons *Amill. 1945*, confronten al N amb el camí de les Gunyoles i amb el camí del Riu, a l'E amb el torrent, a l'O amb la carretera Vella i amb la carretera de Tarragona, i al S amb el camí de la Mina. Però no queda clar a quin dels dos sectors correspon cada confrontació.

«in parte dicta dels Bancals» (*Capb. 1664a*, any 1670); «ab algunes oliveres plantada nomenada los Bancals [...] en la partida dita dels Bancals» (*Capb. 1684*, 13r); «Bancals» i «Bancals» (Mina) (*Rúst. 1879*); «Partida Bancals» (*RegFisc. 1920*).

Banús

«Banús Barbera Sebastian» (*Amill. 1945*); «Banús Barberá, Hros Sebastian» (*CadRúst. 1955*).

Els «hereus» anotats el 1955 tenien terra als Bancals. Podem sospitar, tanmateix, sense poder-ho afirmar, que els Banús eren forasters.

Barber, cal

[ˈkal βərˈβe]

És al carrer de la Font. També en diuen *cal Carrabiner*.

Baró

Renom de Josep Damunt. Posseïa finques al Tossal Roig i la Guixera. Viu al carrer de Sant Jaume. També renom de «Francisco» Damunt, que vivia al carrer de la Font (*Amill. 1862*).

Barquera

V. **Riu de B.*

Barqueres, les

[ləz bərˈkerəs]

Com passa sovint, és anomenada en plural. Partida de terra tocant al poble entre la carretera de Perafort i el camí de l'Estació de la Secuita. Segons *Amill. 1945*, una de les hisendes que comprèn té a ponent el torrent [del Bogatell].

«fins al camí de Vilallonga i la Barquera» (MN 1627, 70r, 28-7-1634); «Item vull y fas donatió al rector de la Barquera tinc en dit Terme dels Garidells» (MN 1562, 22-4-1638); «in parte dicta las Barqueras» (*Capb. 1664a*); «la Barquera [...] en la partida dita les Barqueres nomenada lo Prat» (*Capb. 1684, 20v*); «d^a la Colomera, o, de les Barqueres» (*Capb. 1684, 44v*); «P^o lo dit Bernat Fetget contracte matrimoni ab Secília Maseres [...] tota aquella Barquera» (MN 1529, 1607 al 1688); «y una pessa de terra Barquera [...] afronta a ponent ab lo fossar o cementiri» (MN 1696b, 17, 1698); «dita Barquera a la Rectoria dels Garidells» (MN 1696b, 39, 15-3-1699); «dita las Barqueras ó Hubachs» (*Capb. 1758, 19v*).

Barulles

«cum Petro Barulles loci de Vistabella» (*Capb. 1664a*).

Tributava als Garidells perquè tenia terra a les Comes. *Amill. 1862* anota *Rafel Barullas*. Deu ser hereu d'aquest cognom el mas de Brulles, del terme del Catllar, a escassament 1 km al sud de la Secuita, entre aquesta vila i el mas de Gerembí.

Bassa (del Comú), la, o la Bassa Comuna

«y ab lo rec de comú de la basa» (MN 1614, 10-4-1632); «dita Iglesia [...] la qual afronta a sol ixent ab la Bassa Comuna» (*Capb. 1684*, 10v); «una bassa situada en dit terme [...] al detras de la Iglesia Parrochial» (*Capb. 1684*, 11r); «part ab lo camí que vá a la Torra [...] y part ab lo sementiri [...] y á trem^a ab la Bassa del Comu» (*Capb. 1758*, 57r).

Batlle

«Batlle Ignacio Hdos de» (*Amill. 1945*); «Batlle de Batlle Hros. Ignacio» (*CadRúst. 1955*).

No és segur que fos dels Garidells. Potser era un propietari foraster, amb terra a Malacuca i al Riu.

Benigne

«Capítols Francesc Benigne del regne de França i [...] Pentinada dels Garidells» (MN 1529, 1561).

Besora

«José Besora Niu [o potser Nin] [...] Calle del Castillo» (*RegFisc. 1920*).

Bessona, ca la

[ˈka lə βəˈsonə]

Una de les cases del carrer del Calvari.

Biela

Renom de Joan Ferré. Amb terres a les Comes, els Bancals, Malacuca i el Riu. Vivia al carrer del Portalot, segons *Amill. 1862*.

Biló, cal

[ˈkal βiˈlo]

Una casa del carrer Major.

Bito, cal

[ˈkal ˈβitu]

Al carrer de la Torre. Potser s'hauria d'escriure *Vito*. Sembla la masculinització d'un hipocorístic femení.

Blasi

Habitant del carrer de Sant Jaume (*Amill. 1862*).

Bogatell, el torrent del

[lu tuˈren dəl βuɣətɐɫ]

Pren el nom d'una partida del terme de Vallmoll. Comença a Nulles i passa per les Gunyoles —raó per la qual també se'l coneix com *de les Gunyoles*—

i a tocar del cantó de ponent de la vila. Aflueix al Francolí, dins el terme de Perafort. És esmentat a *Rúst. 1879*. Aquest nom devia ser el substitut de *Masllong*, copiosament documentat.

Boils

«cum torrente del mas Llochs [*sic per Llonch*] [...] cum honore [espai en blanc] Buyls» (*Capb. 1664a*).

Bondéu

Renom de Josep Damunt. Posseïdor de terra a les Comes, el Tossal Roig, les Guixeres, Malacuca, la Sort i la Mina. Habitant al carrer de la Torre (*Amill. 1862*).

Boronat

[buru'nat]

Al padró de 2002 figura una dona amb aquest cognom.

«cum honore qui fuit Jacobi Boronat» (*Capb. 1664a*).

Borrana

V. *Burana*.

Borranat

«Venda de una pessa de terra que fa Joan Borranat a Gaspar Borranat germà seu» (MN 1562, 26-4-1606).

Podria ser un error d'escrivà o una mala lectura per *Boronat*, anotat abans.

bosc

V. *Mariagna*.

Bover

«Bové Solé Juan» (*Amill. 1945*); «Bove Sendra Carme» i «Bove Solé, Juan» (*CadRúst. 1955*).

L'últim document aportat diu que Carme Bove Sendra era del Morell. Tant ella com Joan tenien terra al Riu. Potser els dos eren del mateix terme veí.

Brugueres

Hem vist aquesta partida de terra anotada al cadastre de rústica de 1975 (AMG). Però actualment és desconeguda.

Brunet

«se tenen terras a rabassa morta establertas los segts: Salvador Brunet» (MN 1772, 3, any 1769); «Bonaventura Brunet pages» (*Capb. 1776, 24r*);

«Agustí Brunet» (habitant al carrer del Portalot) (*Amill. 1862*); «Josep Brunet» (habitant al carrer de la Font) (*Amill. 1862*).

Contrib. 1894 inscriu tres propietaris que duen aquest primer cognom. *RegFisc.* 1920 parla de José i Teresa B. Moragas, i José i Juan B. Torrens. *Amill. 1944* anota el cognom al carrer de la Torre i al de la Font. A *Amill. 1945* es fan presents cinc homes i tres dones. Tant *CadRúst.* 1955 com *Cad.* 1958 n'noten també vuit. La mateixa quantitat que correspon a Mallafrè, que són els dos més abundants, aquell últim any. *Capb.* 1776 comenta que Rafel Brunet és de Vistabella. També ho són José Bonet Vidal i José Brunet Cusiné, amb terra als Bancals i a Malacuca, respectivament, segons *RegFisc.* 1920. Brunet no figura al padró de 2002.

Brunet, allò del [ə'ɫɔ l βru'nɛt]

La gent encara recorda que era d'un senyor de Vistabella. Hi ha estat construït el camp de l'Helicòpter.

Bufa, ca la ['ka lə 'βufə]

És una de les cases del carrer de la Font.

Bufa, l'hort de la ['lɔr ðə lə 'βufə]

N'hi ha record. Sembla que era cap als Bancals. *Amill. 1944* anota «Maset-Bufa», al «Rio», i es devia voler referir, tanmateix, a l'hort.

Bulluter

«Joan Bulluter» (*Fog. 1553*, II, p. 256).

Resulta un cognom infreqüent que ni *Llinatges* ni DCVB anoten. Podria haver resultat potser d'una dificultat de lectura del document cinccentista en lloc de *Ballester*, amb Jaume anotat en aquest mateix fogatge.

Burana, la [lə βu'ranə]

La pronunciació vacilla entre *Burana* i *Borrana*. És una partida de terra travessada per la carretera General, de Tarragona a Lleida. És a ponent i arran del torrent del Bogatell i continua cap a la banda de Puigdelfí. Apareix a *Rústica 1879*. *Amill. 1945* diu que unes terres d'aquesta partida tenen a ponent la síquia i la carretera Vella, al nord el camí de la Mina i a llevant el torrent, referint-se sens dubte al del Bogatell.

«lo dit Bellver fa arrendament de tota aquella pesa de terra ab ses arbres nomenada Borrana en dit terme de Puigdelfi a Cosme Domingo y Gabriel Domingo hara habitant los Garidells» (MN 1627, 49r, any 1627).

Busquets¹

V. *Masia*.

Busquets²

«Juan Busquets Reig» (*RegFisc.* 1920).

Hi figura com a resident a Nulles, amb terres a Malacuca i amb casa al carrer de la Torre i al de la Font.

Cabestany

«Pere Cabestany» (*Capb.* 1684, 6r).

Calbó

«Joan Calbó» (habitant del carrer de Sant Jaume) (*Amill.* 1862); «Maria Calbó Fortuny» (al mateix carrer) (*RegFisc.* 1920).

«calle»

V. *«*General Mola*», *«*General Sanjurjo*», *«*José Antonio*», *«*Quince de Enero*».

Calvari, el carrer del

[lu kə're l kəl'vari]

És al capdamunt del poble. Parteix del carrer de la Torre, arran de l'església. S'hi anomenen dues cases. Devia ser el mateix carrer que, l'any 1920, trobem rebatejat amb el nom de *Pi i Margall*. N'arrenca el camí de la Secuita, també dit *de l'Estació* i *de les Escomes*.

Calvet

«Calvet Gras Francisco» (*Amill.* 1945 i *CadRúst.* 1955).

Amb terra a Malacuca. Potser era foraster.

Cambra Gran, la

«en lo terme dels Garidells la partida nomenada la Cambra Gran ab lo corral des del abisme fins al sel» (MN 1529, sense data).

camí

V. *Baix de Vistabella*, **Carnisseria*, **Castell a l'Església*, **Catllar*, **Ciutat de Valls a la de Tarragona*, *Comes*, *Dalt de Vistabella*, *Dragó*, **Església*, *Estació*, *Fondo*, *Font*, **Franqueses*, **Granja*, **Granja del Codony*, *Guixera*, *Gunyoles*, *Malacuca*, *Mina*, *Molí*, *Molí de la Granja*, *Perafort*, **Portalet*, *Puigdelfí*, *Quarts*, **Reial*, **Reus*, *Riu*, *Secuita*, **Tallada*, **Tamarit*, **Tarrago-*

*na, Torre del Comte, Torredembarra, *Torrent, Vell de Tarragona, *Vilallonga, Vistabella.*

Camí de la Font, el

«in parte dicta del Camí de la Font» (*Capb.* 1664a); «en la partida dita lo Camí de la Font» (*Capb.* 1684, 14r); «partida dita del camí de la Font» (*Capb.* 1684, 27r).

Camí de la Font, la plaça del

V. Font, la plaça de la.

Camí de la Torre, el

«partida anomenada lo camí de la Torre» (*Capb.* 1776, 34v).

Eren terres immediates al camí de Torredembarra, o que el camí travessava.

Camí de Reus, el

«partida anomenada lo camí de Reus [...] a solixent ab lo camí de la Guño-la a mitg dia ab lo camí de la Granja a ponent y a tremuntana ab lo torrent de Masllonch» (*Capb.* 1776, 30v).

Camí de Vistabella, el

Amill. 1862 l'anota com a partida de terra.

Camí del Molí, el

«a la partida anomenada lo camí del Molí [...] a mitg dia ab lo camí del Molí» (*Capb.* 1776, 40r).

Camí Ral, el

«a la partida dita lo camí Real» (*Capb.* 1758, 43r); «la partida dita del camí Ral» (*Capb.* 1758, 66r).

camp

*V. *Abadia, Helicòpter.*

Canals

[kə'nals]

Un home i dues dones són anotats al padró de 2002.

«Francesc, Joan i Josep Canals (habitants al carrer de la Torre) (*Amill.* 1862); «Jaime Canals Armengol» i «Fran^{ca} Canals Fortuny» (*RegFisc.* 1920, al carrer de la Torre); «Canals Damunt, Alberto» i «Canals Rabasó, Salustiano» (*CadRúst.* 1955).

Canals, ca [ˈka kəˈnals]

La casa encara és al carrer de la Torre.

Canet

«Joseph Matheu dit Canet» (*Capb.* 1776, 35r).

Canyar, l'hort del

«nominatur lo hort del Canyar» (*Capb.* 1664a); «pessa de terra nomenada lo hort del Canyar [...] a la partida dita la Creueta» (*Capb.* 1684, 31r).

Canyelles

«Pere Cañellas» (*Capb.* 1776, 23r).

Carlets, ca [ˈka kərˈlets]

És una de les cases del carrer de la Font. El renom corresponia a Josep Dols, habitant d'aquell carrer (*Amill.* 1862).

carnisseria, la

«la carniceria cuberta de taulada ab son pilo y demes aparament» (*Capb.* 1684, 10v); «la Carniceria cuberta de taulada [...] afronta a sol ixent ab lo cami que vá [...] al lloch de Puigdelfi» (*Capb.* 1758, 8v); «que tenen la carniceria coberta ab sos empius [...] fins al canto del assoll de Joan Masdeu» (*Capb.* 1776, 4r).

Els capbreus anomenen la carnisseria entre els béns municipals.

Carnisseria

V. **Granja a la C.*

Carnisseria, el camí (o carrer) de la

«ab lo carrer ó cami que vá a la Carniceria» (*Capb.* 1758, 37r).

Carnisseria al Castell, el carrer de la

«lo carrer que's va de la Carnisseria al Castell» (*Capb.* 1684, 45v).

Carrabiner, cal [ˈkal kərəβiˈne]

Un altre nom de *cal Barber*.

carrer

V. *Calvari*, **Carnisseria*, **Carnisseria al Castell*, *Castell*, **Castell a l'Església*, **Clos*, *Església*, *Font*, **Granja*, **Granja a la Carnisseria*, **Guixeres a*

*la Plaça, Major, *Mig, *Pi i Margall, *Plaça a l'Església, *Portalet, *Portalet a la Plaça, Portalot, Sant Jaume, Sant Joan, Torre.*

carretera

V. *General, *Torre del Comte, *Torredembarra, Vella.*

casa

V. **Xica.*

Casa

V. **Davant C.*

Casa de la Vila, la plaça de la [lə 'plasə ðə lə 'kazə ðə lə 'βilə]
 Hi havia hagut la Casa de la Vila vella. És un nom en retrocés.
 V. t. *Font, la plaça de la.*

Casanova, ca la ['ka lə kəzə'nəβə]
 És a la plaça de l'Església.

Cascante, el mas de [lu 'maz də kəs'kantə]

És un gran edifici —ara convertit en un restaurant— que, tot i ser pròxim als Garidells, com els Quarts, pertany al terme de Perafort. S'hi arriba per un camí que surt de l'avinguda de Catalunya. És anotat a *Topònims i antropònims de Perafort i Puigdelfí*, de Josep Veciana i Aguadé, núm. 68, p. 39: «A l'antiga quadra dels Quarts del terme de les Franqueses, etc.».

Cases Ensorrades, les [ləs 'kazəz ənsu'raðəs]

Era la manera de designar un carrer molt estret, que baixava del castell fins a la carretereta de sortida de la vila pel cantó de ponent, allà on ara hi ha un aparcament per a cotxes. Últimament, s'hi ha construït un xalet i hi ha algun corral.

castell, el [lu kəs'teɫ]

Edifici bastant malmès, que havia estat considerable, amb una torre adossada que encara s'aguanta. *Castells*, p. 36, diu que «es mereixeria una millor atenció conservadora». S'alça al capdamunt del tossal als peus del qual s'escampa la vileta. Segons Eufemià Fort i Cogul, en ocasió de la desamortització dels béns eclesiàstics i senyoriais, l'Estat espanyol, el dia 6 de maig de 1821, va posar a subhasta pública la venda del castell junt amb la hisenda que li corresponia consistent en seixanta jornals i tres quarts de jornal de sembradura, vinya, erm, bosc i garriga. La taxa de licitació era de 13.657 lliures i havia de ser rematada el dia 4 de juny d'aquell any a les Cases Consistorials de Tarragona.

El remat fou celebrat el 5 de gener de 1822, pel preu de 344.200 rals, i castell i hisenda foren adjudicats a Josep Maria Maixé, de Tarragona, que comprava per compte de Josep Basora i Seguí, de Tarragona. En fou desposseït quan va tornar el govern absolutista; però el 27 de maig de 1841 li fou reposada la propietat. Atesa la ignorància de la correspondència entre lliures i rals, al primer quart del segle XIX, no és possible de decidir si el preu del remat va superar o disminuir la taxa de sortida. L'any 1985, fou declarat Bé d'Interès Cultural. Actualment, és propietat d'un altre particular.

V. t. informació complementària a la introducció.

«convocati in quadam aula castrì dicti loci dels Garidells prestaberunt sacramentum et homagium ore et manibus in posse admodum illt^m et nobilis domini ftri Iheronymi Contijoch Dei gracia abbatis moⁿⁱ S^{tas} Crucem» (*Castell* 1582).

Castell

V. **Carnisseria al C.*

Castell, cal

[ˈkal kəsˈteɫ]

Al carrer de la Torre.

Castell, el carrer del

[lu kəˈre l kəsˈteɫ]

Comença a la banda de migdia de la vila i va fins al carrer de la Torre, amb un eixamplament que forma una mena de placeta. Hi ha cinc cases d'anomenada.

«en lo carrer dit del Castell y del Portalet» (*Capb.* 1684, 12r); «Calle del Castillo» (*RegFisc.* 1920).

Castell, la costa del, o la pujada del Castell

«a tremuntana ab la Costa del Castell» (MN 1529, any 1669); «casa [...] a tre^{na} ab la costa del Castell» (*Capb.* 1758, 56v); «a la pujada del Castell» (*Capb.* 1758, 69r).

Castell, davant del

«arrenda [...] la casa de Joan Porta situada davant del Castell de dit lloc» (MN 1696b, 7, 1697).

Castell, l'era del

[ˈleɾə l kəsˈteɫ]

Una era de batre al costat del castell, en vistes de les Gunyoles.

Castell, el pati del

«ab lo pati del Castell» (*Capb.* 1684, 12r); «ab dit pati del Castell» (*Capb.* 1684, 40v).

Castell, la plaça del

«en la Plasa del Castell [...] a mitg dia ab lo camí del Portalet de dit castell» (*Capb.* 1758, 19r); «ab la plasa de dit Castell» (*Capb.* 1758, 69v); «a la plasa del Castell» (*Capb.* 1776, 27v).

Castell, terra del

«a tremuntana ab terra del Castell y a sol ponent ab terra de dit Castell» (MN 1639, 1663); «a excepció de la hizienda dita del Castell y de las terra pertañents a la Iglesia Par^{ral} del p^{nt} lloch eo a la Badia» (AHAT, *Variats*, 14, 1758); «a Pon^t ab terras del Castell» (*Capb.* 1758, 67r).

Castell a l'Església, el carrer (o el camí) que va del

«afronta a sol ixent ab lo carrer que va del castell a la iglesia» (MN 1529, 1561); «ab lo camí que va de la Iglesia al Castell» (*Capb.* 1758, 69r).

Castell del Senyor Abat, terres del

«Joan Damunt y terres del Castell del Sr. Abat y camí qui va als Quarts» (MN 1639, 1679).

Es referia a l'abat del monestir de Santes Creus, senyor dels Garidells. A *Capb.* 1684, 10v, hem llegit que els dels Garidells tenen en alou i directa senyoria del Senyor Abat i convent de Santes Creus l'església; el cementiri, amb un portal i l'abadia; la carnisseria, coberta amb teulada amb el seu piló; una plaça; una font; una bassa, i una carrerada.

Catalunya, l'avinguda de [ləviŋ'guðə kətə'lujə]

És l'inici de la carretera que va a Perafort. S'hi parla de tres cases i s'hi han bastit granges d'aviram.

Catllar, el camí del

«loci de Garidells confronta ab orient in itinere del Callar [...] de amplaria dos tornalls poc més o manco» (MN 1562, 1260, 2-6-1579); «a sol ponent ab terra de la Badia mediant lo camí del Callar» (MN 1639, any 1683); «de trás la Iglesia Parochial [...] á solixent ab lo camí que-s va [...] á la vila del Catllar» (*Capb.* 1758, 9r); «ab lo camí q^c va á la vila de Alcatllar» (*Capb.* 1776, 27r).

La vila del Catllar és a cosa de 8 km cap al SE. Podria ser que el camí que en va prendre el nom hagués estat el que ara es coneix per *camí de l'Estació*.

cementiri, el [lu səmən'tiri]

El primitiu era darrere el temple. S'ha convertit en un indret d'esbarjo per a la mainada i per a la celebració d'actes festius. Quan fou ordenat el trasllat dels cementiris fora dels pobles, el nou fou establert entre la carretera General i la carretera Vella, prop i al nord del camí del Riu, al NO de la vila.

«sopoltura en lo cementiri de Sant Jaume dels guaridels» (MN 1443, any 1444); «una pesa de terra nomenada la noguera la qual afronta de sol higent en lo tros de la rectoria a migdia en lo fosar» (MN 1639, 1685); «en alou y directa senoria del dit Sr. Abat y Con^t de S^{tes} Creus [...] sementiri» (*Capb.* 1684, 10v); «afronta a ponent ab lo fossar o cementiri» (MN 1696b, 17, any 1698); «part ab lo camí que vá a la Torra [...] y part ab lo sementiri» (*Capb.* 1758, 57r).

Cisterer

Pau Sisteré és anotat per *Amill.* 1862 al carrer Major.

Ciurana

V. *Siurana*.

Ciutat de Valls a la de Tarragona, el camí que va de la

«y a migdia ab lo camí que va de la ciutat de Valls a la de Tarragona» (MN 1696b, 19, 1711).

V. t. *Vella, la carretera*.

Civit

«Civit Carles Adela» (*Amill.* 1945 i *CadRúst.* 1955).

Clavell, el

«Bonaventura Brunet dit lo Clavell» (*Capb.* 1776, 38r).

Clavell, cal ['kal klə'βeɫ]

És una de les cases del carrer de la Font. N'hi ha una altra al carrer de la Torre.

Clavell, el maset del [lu mə'zəd dəl klə'βeɫ]

És a la partida de les Comes, ja al terme de la Secuita, sector de Vistabella (*Rúst.* 1879, 31.7.1879).

«Salvador Brunet pages del Mas d'en Clavell» (*Capb.* 1776, 38r).

Clos, el carrer

«Manuel Fernandes Pagès del lloch dels Garidells [...] ven a Ramon Visiana del lloch de Civit diòcesis de Vich habitant en lo lloch dels Garidells una casa en lo dit lloch en aquella part nomenada lo carrer Clos» (MN 1639, 1668); «tota aquella casa situada en lo lloch dels Garidells y en lo carrer vulgarment dit lo carrer Clos» (MN 1696*b*, 35, 1699); «al capdevall del carrer Clos» (*Capb.* 1758, 41*r*); «ab lo carrer Clos» (*Capb.* 1776, 12*v*).

Clot, el [lu 'klot]

És al ponent del camí Vell de Valls a Tarragona i al nord del camí de la Font Vella. Ara hi ha estat ubicada la urbanització Malacuca. Un fragment d'aquesta peça és coneguda pel *Clot de la Petita*, feminització del renom *Petit*; l'anota així *Amill.* 1944. Tal com es veu a continuació, un altre fragment era anomenat el *Clot del Roig*.

«petiam terre nominatam lo Clot» (*Capb.* 1664*b*, XII*v*); «pessa de terra nomenada lo Clot» (*Capb.* 1684, 31*r*); «ditas lo Clot de Roig ab la era» (MN 1696*b*, 248, 1720); «tota aquella pessa de terra té y posseeix en lo terme dels Garidells y en la partida dita lo clot del Roig» (MN 1696*b*, 16, 1698).

Codony

V. *Granja del C.*

Coixa

Renom de Joan Gras. Habitant al carrer de Sant Jaume (*Amill.* 1862).

Coll

«Carmen Coll Brunet» (*RegFisc.* 1920); «Coll Mallafre Antonio» (*Amill.* 1945 i *CadRúst.* 1955).

El 1920, consta com a resident a Vistabella, amb casa als Garidells, al carrer de la Font, i terra al camí de Perafort.

Col·legi, la plaça del [lə 'plasə l ku'lejʒit]

V. *Font, la plaça de la.*

Colomera, la

«prenguen per dit efecte de mes bens quatre lliures y per precari la Colomera» (MN 1639, any 1678); «en lo tros de la Colomera a fronte ab lo farginal del [...] Joan Damunt» (MN 1639, any 1679); «partida d^a la Colomera, o de les Barqueres» (*Capb.* 1684, 44*v*); «pessa de terra dita la Colomera [...] a sol ixent ab Fran^{co} Viciana» (MN 1696*b*, 90-91, any 1702).

Coma, la

«in termino dicti loci de Garidells et in partite vulgariter dicta la Coma» (MN 1696*b*, 165, any 1713); «dita de Francolí, o la Coma» (*Capb.* 1758, 36*r*).

Sent equivalent a «de Francolí», devia ser un lloc altre que les Comes, que són justament a llevant i a molta distància del riu, que és la frontera de ponent. També s'observa que només aquests dos documents tracten el nom en singular mentre que tots els altres el tracten en plural.

Comellarons, els

Partida documentada a *Rúst.* 1879. Afronta amb el camí de les Guixeres.

Comes

«Gabriel Comes moliner de la granja se obliga a mantenir be y degudament para pasar lo pont» (MN 1637, 48*v*, 9-1-1640).

Amill. 1945 inscriu *Salustiano Comas Rabasó*.

Comes, les

[ləs 'koməs] / [ləz əs 'koməs]

La pronunciació prefereix les *Escomes*. Una partida de terra entre el camí de Baix de Vistabella i el camí de l'Estació. Toca al terme de la Secuita i al de Perafort.

«totam illam petia terra campe dicta las Comas sita in termino loci de Garidells [...] ab oriente in itinere del Callar [...] de amplaria dos tornalls poc mes o manco» (MN 1562, 126*v*, 1579); «dicta les Comes [...] quadam petia terræ parrochialis ecc^l dicti loci nominata los Diumenges» (*Capb.* 1664*a*); «a mon nebot Joan Damunt la pesa de terra de las Comas» (MN 1639, any 1674); «en las terras de las Comas dega mantenir los marges com estan» (MN 1696*b*, 248, any 1720); «las Comas del S^r» (*Capb.* 1776, 5*r*); «terra plantada de viña a bancals ab oliveras garrofers y figueras de tinguda de tres cortons poch més o menos part de aquella pessa de major tinguda, situada en lo terme dels Garidells, Partida de las Comas so és desde la rasa fins a la fita que la divideix de la hizienda de Mas de Mercader» (AHAT, *Variats*, 14. Concòrdia. Any 1837).

Comes, el camí de les

[lu kə'mi ləs 'koməs]

O de les *Escomes*. És un altre nom del camí de l'Estació.

Company

«nos Mateu Company bajulus» (MN 1627, 18*r*, 1628); «Confessio Mathei Companÿ agricole» (*Capb.* 1664*b*, xv*r*); «ab terres de Matheu Companÿ» (*Capb.* 1684, 13*v*); «Marina Companÿ viuda de Domingo Companÿ pages de les Gunyoles» (*Capb.* 1684, 42*r*).

RegFisc. 1920 anota Federico Company resident a Vistabella, amb terra a les Comes.

Company, la plana de [lə 'planə ðə kum'pajŋ]

És un nom conegut als Garidells, on se sent sovint *Companyns*, en plural; però correspon al municipi veí de Vallmoll, vora la punta més septentrional del terme dels Garidells.

Comte

V. *Torre del C.*

Comte, el mas del

«fins al terme del Mas del Compte» (MN 1529, 17-6-1634); «y ab lo terme del mas del Compte» (MN 1529, any 1669); «arrenda per temps de set anys un olivar ab terra campa [...] en la partida del mas del Compte parochia dels Garidells» (MN 1639, 1-1-1681).

No ens ha estat possible de determinar si es referia a la partida també coneguda simplement com *del Mas*.

Comte, la torre del [lə 'torə ðəl 'kondə]

És a poca distància i a la vora esquerra del Riu. La petita elevació és mesurada en 171 m al full 1:50.000 de l'IGC. De fet, ja és dintre el terme de Vallmoll, però tocant al dels Garidells. Hi ha restes d'edificacions antigues. Potser fou una torre de guaita. Havia estat propietat de la marquesa del Rourell.

Comú o Comuna

V. *Bassa*.

Convent

V. **Trull del C.*

Cornet, ca ['ka kur'net]

Una casa del carrer del Castell.

corral

V. **Rectoria*.

Cortó, el

«tota aquella pesa de terra nomenada lo Cortó» (MN 1614, 1632).

costa

V. **Castell, Jep, *Olivar, Riu de Francolí.*

Costa, la [lə 'kɔstə]

Partida de terra situada a la baixada del camí del Riu, vora la torre del Comte. És d'anomenada la costa del Jep, que arriba fins a la síquia.

«lo honorable Joan Vidal dels Garidells confesa deure a Catherine Badenes de dit lloc la cantitat de dinou lliures y nou reals les quals fa per lo arrendament de dos peses de terra la dita lo prat a les franqueses y l'altre a la Costa» (MN 1637, 500, any 1640); «partida dita de la Costa del Riu de Francolí» (*Capb.* 1758, 43r i *Capb.* 1776, 36r).

coster

V. *Aimeric.*

Cots, ca ['ka 'kɔts]

Al carrer de la Torre.

cova

V. *Marquesa.*

Cova de Vicenç, el turó de la [lu tu'ro lə 'kɔβə ðə βi'sɛns]

Al cantó sud de les Barqueres, entre la carretera de Perafort i el camí de l'Estació. Va fins al límit del terme, confrontant amb el de Perafort.

Creueta, la, o la Creueta del Senyor [lə krə'wetə] o [lə krə'wetə ðəl sə'jɲo]

Partida de terra situada a l'esquerra del torrent i ran el terme de Perafort.

«huna vinna situada en dit terme a la partida dita la creueta terra campa tot» (MN 1529, any 1599); «in partita dicta de la Creueta» (*Capb.* 1664b, XIr); «a la partida dita la Creueta [...] a trem^a ab lo camí que vá a la Granja» (*Capb.* 1758, 38r); «partida anomenada la Creuheta del S^r» (*Capb.* 1776, 5v).

Dalt de Vistabella, el camí de [lu kə'mi ðə 'ðal ðə βistə'βelə]

És la continuació cap al camp del final del carrer de la Torre.

Damunt [də'mun]

«Joan Damunt» (*Fog.* 1553, II, p. 256); «Bernat Damunt» (*Castell* 1582, 1r); «confese deure a vos en Bernat Damunt dels Garidells» (MN 1562, any 1605); «Testes Joannes Damunt [...] omnes loci dels Garidells» (MN 1614, any 1632); «a migdia ab en Damunt, ab lo riu» (MN 1627, 90r, any 1635); «Confessio Raymundi Damunt agricola» (*Capb.* 1664a); «Joan De-

munt batlle del lloch y terme dels Garidells» (*Capb.* 1684, 6r); «Dia 3 de janer de l'any 1692. Lo honorable Joan Damunt Pages dels Garidells menor de dies» (MN 1639, any 1692); «Magi Damunt y Ildefonso Damunt pare y fill pagesos» (*Capb.* 1758, 55r); «Ildefonso Demun Batlle» (*Capb.* 1776, 3v).

Segons *Contrib.* 1894, el duien sis propietaris com a primer cognom. *RegFisc.* 1920 anotava José D. i Damunt, Pedro Pablo D. Mateu i José D. Torrens. *Amill.* 1945 va inscriure dos propietaris i un terratinent. Tant *CadRúst.* 1955 com *Cad.* 1958 en van anotar quatre. Hem prescindit de moltes altres anotacions del mateix llinatge, a part de les que s'indiquen més amunt. Però com a primer cognom ha desaparegut del padró de 2002, en el qual consta un sol cop com a cognom matern.

davant

V. *Castell.

Davant Casa, el tros

«lo onorable Joan Garreta dels Garidells arenda a Pasqual Gatell de las Gunyoles la casa te en dit lloch y lo tros davant casa» (MN 1637, 57r).

No queda clar si era als Garidells o a les Gunyoles.

Diumenges, els

«les Comes [...] quadam petia terræ parrochialis ecc^l dicti loci nominata los Diumenges» (*Capb.* 1664a); «petia terræ nominatam los Diumenges [...] in partita nuncupata de las Comes alias los Diumenges» (*Capb.* 1664a, any 1670).

Observeu que l'amanuense ja utilitzava *Diumenges* en lloc de *Domenges*, tal com anteriorment es devia anomenar aquella peça de terra.

Dolç

[^ldols]

Optem per l'ortografia normativitzada. És el segon cognom en importància quantitativa. Segons *Amill.* 1862, Jaume Dols habitava al carrer del Castell; Joan Dols (menor), al carrer de Sant Jaume; Joan Dols (major), al carrer Major, i Pere Dols, al carrer de la Torre. *Contrib.* 1894 va inscriure quatre propietaris amb aquest cognom. *RegFisc.* 1920 anotava Pedro D. Barrabeich, Juan D. Damunt i José D. Garreta, que el 1945 ja era mort, puix que *Amill.* 1945 n'aporta la viuda. *CadRúst.* 1955 parla cinc vegades d'aquest cognom, una d'aquestes —pertanyent a una propietària domiciliada a Tarragona, anotada el 1983— ortografiat amb -ç final. *Cad.* 1958 n'inscrivía dos. El padró de

2002 anota dos homes i cinc dones amb aquest cognom, tots amb ortografia adulterada [*Dols*].

«Joan Dols pages» (*Capb.* 1758, 48r i *Capb.* 1776, 7v); «Jeroni Dols pages» (*Capb.* 1776, 10r).

Dolç, cal [ˈkal ˈðols]

La casa és al carrer Major.

Domingo

«lo dit Bellver fa arrendament de tota aquella pesa de terra ab ses arbres nomenada Borrana en dit terme de Puigdelfí a Cosme Domingo y Gabriel Domingo hara habitant en los Garidells» (MN 1627, 49r, any 1627); «Domingo Aguadé, Dolores» (*CadRúst.* 1955).

Encara que digui que Borrana és a Puigdelfí, la partida també entra al terme dels Garidells, on hem anotat *la Burana*.

Dragó, del

«Al Joan del Dragó per anar a fer los dits ferros y ajudar al fusté» (AHAT, *Variats*, 14. Despeses de l'església, 1821); «Al Joan del Dragó» («Gastos que se han fet per la Igl. de Garidells y de Gunyoles. De traurer lo altà del Castell» 1821-1822).

Les Gunyoles també pagaven les despeses.

Dragó, cal [ˈkal drəˈɣo]

Al carrer de la Torre.

Dragó, el camí del [lu kəˈmi ðəl drəˈɣo]

Amb un parell de giragonses, va de la carretera Vella, de vora l'Hostal de l'Armengol, a la síquia de l'Electra, al sector SO del terme.

Duc [ˈduk]

És el cognom més abundant. Segons *Amill.* 1862, Josep Duch Damunt habitava al carrer de la Font. *Contrib.* 1894 va inscriure tres propietaris amb aquest primer cognom. També n'inscriví tres *RegFisc.* 1920: José D. Gils, Juan D. Gils i Ramon D. Segú. *Amill.* 1945 anotava cinc propietaris i dos terratinents. *CadRúst.* 1955 en va inscriure nou. *Cad.* 1958 en va anotar sis. El padró de l'any 2002 porta deu homes i vuit dones d'aquest llinatge. Tots oficialment amb ortografia adulterada a *Duch*.

V. t. *Jesús D.*

Electra, la síquia de l'

[lə 'sikiə ðə lə'lektɾə]

Electra per 'electricitat' és forma dialectal generalitzada —no recollida ni pel DCVB— en un ampli sector del Camp de Tarragona. La síquia pren l'aigua del riu Francolí, al qual corre paral·lela a una petita distància a llevant. Quan arribava a Puigdelí, feia funcionar una petita central elèctrica.

ElenaV. *Armengol de l'E.***«Enero»**V. «*Quince de E.*».**Ensorrades**V. *Cases E.***era**V. *Castell.***Era, l'**

«petiam terre [...] nominatam lo tros de la here [...] in partita nominata de la here» (*Capb.* 1664a).

Era, el tros de l'

«que a mon pareixer es lo tros de la era y pallissa de dit Senyor» (MN 1772, 56, 13-3-1566); «lo tros de la Era» (*Capb.* 1684, 35v).

EscomesV. *Comes.***església, l'**

[li'kleziə]

No és gaire gran, del segle XIX, i dedicada a sant Jaume, patró de la parròquia. S'hi devia treballar l'any 1821, quan Joan del Dragó hi consta per alguns serveis fets per l'església. Madoz, *Diccionario...*, diu que la parròquia era servida per un capellà i que tenia annexa l'església de les Gunyoles. Recentment, el temple ha estat reparat i pintat de nou, cosa que li dona un bon aspecte.

V. t. l'apartat LA VILA, a la introducció.

«afronta a sol ixent ab lo carrer que va del castell a la iglesia» (MN 1529, 1561); «ante ecclesiam et abbathiam dicti domini rectoris» (*Capb.* 1664a, any 1670); «en alou y directa senoria del dit Sr. Abat y Con^t de S^{tes} Creus la Iglesia» (*Capb.* 1684, 10v); «detrás la Iglesia Parochial» (*Capb.* 1758, 9r); «altre carretera [...] que ix de dit lloch y passa per lo costat de la Iglesia» (*Capb.* 1776, 4r).

Església

V. **Castell a l'E.*, **Plaça a l'E.*

Església, el camí de

«a mitg dia ab lo camí que vá a la Iglesia» (*Capb.* 1758, 37r).

Església, el carrer de l' [lu kə're li'kleziə]

És una esplanada davant del temple parroquial. Hi ha dues cases d'anomenada.

Església, la plaça de l' [lə 'pləsə li'kleziə]

Un gran espai obert davant del temple.

Església al Castell

V. *Castell a l'Església.*

Estació, el camí de l' [lu kə'mi læstə'sjo]

De la bifurcació del camí que surt del carrer del Calvari és el ramal de la dreta, cap al camp. Conduïa a l'estació de la Secuita, per on passava el tren de Reus a Roda de Berà. Abans d'apropar-se al mas de Manent (terme de Perafort), en deriva el camí de Baix de Vistabella, que passa per les Comes. També és conegut per *camí de la Secuita* i per *camí de les Escomes*.

Estaragués

«Jph. Estaragués» (*Capb.* 1758, 64v).

Esteve

«Joseph Esteva y Tecla Esteva y Damunt conjuges» (*Capb.* 1776, 37v).

Feló

Renom de Brunet, segons *Amill.* 1862. Hipocorístic de *Rafel*.

Feló, ca ['ka fə'lo]

La casa és al carrer de la Font.

Farraginar, el

«Arrendament que fa Bernat Ballester de tota la eretat que en lo terme dels Garidells excepte la meitat de la parada del farraginal» (MN 1627, 70r, 1634); «ortum nominatum lo Farreginal» (*Capb.* 1664b, XIr); «Petiam terræ nominatam lo Ferreginal scitam ante ecclesiam et abbathiam dicti

domini rectoris» (*Capb.* 1664a, any 1670); «pessa de terra anomenada lo Farreginal» (*Capb.* 1684, 30v).

En totes les anotacions, l'última síl·laba de la paraula, és *-nal*. Hem prescindit d'altres anotacions en les quals la paraula *farreginal* era utilitzada com a nom comú, no com a topònim. A títol de curiositat, copiem un contracte de sembra d'un farraginar, establert l'any 1692, amb les condicions que s'hi van pactar: «Dia 3 de janer de l'any 1692. Lo honorable Joan Damunt Pagés dels Garidells menor de dies promet sembrar a Jaume Alumar lo farreginal que te en dit lloch a mitges ab pacte y condició que dit Damunt lo llaurarà ab son parell sens ningun interès ab pacte que del segar lo dit Damunt pagarà los jornals de segar y dit Alumar farà la vida als garbés y que al batre la palla quedarà en poder de dit Alumar lo batre a de ser al temps competent y si acàs Alumar no pot batre [...] lo dit Damunt batrà pagantli los jornals.» (MN 1639).

Farré o Ferre o Ferré

V. *Ferrer*.

Fernàndez

[fər'nandəs]

Al padró de l'any 2002 el cognom és inscrit tres vegades. Pels noms de fonts que hi figuren, semblen procedents d'immigració musulmana. No són, doncs, successors dels Fernandez documentats a continuació. En papers altres que aquests, també s'observa vacil·lació entre el final *-ez* i *-es*.

«et Manuel Fernandez (...) omnes agricolæ» i «Confessio Emanuelis Fernandez» (*Capb.* 1664a); «ab Emanuel Fernandes» (*Capb.* 1684, 21r).

Ferrer

[fə're]

Ferré figura tres vegades entre els propietaris que anota *Contrib.* 1894. A *RegFisc.* 1920 consten Jaime F. Canals, José F. Gras (de Barcelona) i José F. Domènech (de Vistabella). *Amill.* 1945 parla d'un propietari i de quatre terratinents. N'anoten cinc tant *CadRúst.* 1955 com *Cad.* 1958. El padró de 2002 només inscriu una dona. Els documents aporten diverses deformacions ortogràfiques: *Farré*, *Farrer*, *Ferre*, *Ferré*, a part d'aportar algun cop la forma genuïna.

«Rafel Ferré pages» (*Capb.* 1758, 19r); «Jph Ferrer pages» (*Capb.* 1758, 44r); «e tenen terras a rabasa morta establertas los segts: Gabriel Ferrer [...] Isidro Ferrer» (MN 1772, 3, any 1769); «Joseph Farrer pages» (*Capb.* 1776, 5r); «Gabriel Farrer pages» (*Capb.* 1776, 14r); «Isidro Farrer pages» (*Capb.* 1776, 34v); «Joan Farré Cay» (habitant al carrer Sant Jaume), «Joan Ferre, el Neri» (habitant al carrer del Castell), «Joan Ferré. Viela» (habitant al carrer del Portalet), «Joan Ferré. Po» (habitant al carrer Major), «Josep Ferré. Petit»

(habitant al carrer de la Torre), «Antoni Ferré Madrí» (habitant al carrer del Portalet) i «Ventura Ferré» (habitant al carrer de la Font) (*Amill. 1862*).

Ferrer, cal [ˈkal fəˈre]
Una casa del carrer Major.

Ferrer, l'hortet de

«y terme dels Garidells en los quals y entra també lo hortet de ferré» (MN 1696*b*, 248, 1729).

Devia ser només un nom de propietari.

Ferrers

«Farres Teixido Juan» (*Amill. 1945*); «Farrés Montral, Maria» (*CadRúst. 1955*).

Optem per una representació ortogràfica normativitzada.

Fesolet, cal [ˈkal fəzuˈlɛt]
Al carrer de la Torre.

Fígols

«Jaume Fígols» (*Fog. 1497*, II, p. 243); «Joan Fígols» (*Fog. 1553*, II, 256); «Joannes Fígols» (*Castell 1582*, 1*r*); «Testimonis [...] Joan Fígols» (MN 1562, 40*v*, 157...); «cum honore qui fuit Joanni Fígols» (*Capb. 1664a*).

Figuera Mongeta, el marge de la

«que comença al cap del marge de la figuera mongeta» (MN 1627, 70*r*, 1634).

Figueres, el tros de les, o la sort de les Figueres

«arrendament de un tros nomenat de les figueres» (MN 1562, 1604); «tota aquella pesa de terra nomenada la sort de las figueras [...] la qual és de tinguda de vintisinch a trenta jornals poc més o manco» (MN 1529, 17-6-1634).

V. t. **Vinya dels Frares*.

Figuerola [fiɣəˈrolə]

Amill. 1945 anota Josep F. Damunt, entre els propietaris, i Eduard F. Banús, Josep F. N. i Josep F. Fortuny, entre els terratinents. A *CadRúst. 1955* només es manté Eduard F. Banús. Hem vist el cognom anotat quatre vegades a *Cad. 1958*. El padró de 2002 només aporta una dona.

Fondo, el camí [lu kə'mi 'fondu]

És la part final de la carretera Vella, quan transita més enllà del cementiri. És un bocí de camí veïnal.

«y lo dit Jaume Marco se reserve la vinya confrontant a sol ixent ab Bernat Damunt a sol ponent amb Pere Balderich a migorn amb lo camí fondo» (MN 1562, 1604).

«Fonso»

Renom de Pau Damunt. Habitant al carrer de la Font (*Amill.* 1862).

font

V. *Roca*.

font, la [lə 'fɔn]

La font actual és situada vora el mas de Quicart, molt prop del torrent. L'aigua prové de la mina. Hom diu que la més antiga era ran del Torrent, un tret més avall de l'actual i que s'hi accedia pel camí de la Font, des de la Plaça.

«una font situada en dit terme junt al torrent de Masllonch» (*Capb.* 1684, 11r); «terme dels Garidells [...] junt la font de dit lloch» (MN 1696b, 248, any 1720); «una font cita en dit terme junt al torrent de Masllonch» (*Capb.* 1758, 9r).

Font

V. **Camí de la F.*, **Vinya de la F.*

Font, la¹

«la qual heretat es situada en lo terme dels Garidells la qual consisteix ab tres pesas de terra anomenades la primera a la partida de la font» (MN 1639, any 1663); «in partita dicta de la Font [...] cum via eunti a las Gunyolas» i «in partita vocata partim de la Font et partim de Malacuca» (*Capb.* 1664a); «Joseph Visiana Pagès del lloch de Vistabella terme de la Sacuita Parrochia del Codony [...] ven a Gabriel Garreta pagès dels Garidells [...] un cortó de terra sembrada de tres cortans de blat poch més, poc menos a la partida de la font en dit terme dels Garidells» (MN 1639, any 1674); «á la partida dita la Font [...] a sol ixent ab lo Rech del Obrador del oli» (*Capb.* 1758, 16r); «hereus de dit Rotx vengueren una pessa de terra dita la Sort a la partida de la Font» (MN 1772, 56).

Font, la²

«una pesseta de terra dita la font» (MN 1696b, 49, any 1699).

Font, el camí de la [lu kə'mi lə 'fɔn]

És la continuació del carrer que s'inicia a la Plaça. Travessa el Torrent, passa per la recentment formada urbanització Malacuca i va fins a la partida del Riu. Alguna vegada, hom completa l'expressió amb l'adjectiu *Vella* per diferenciar-la de la font que actualment hi ha al costat del mas de Quicart, una font que rebia l'aigua de la mina, proveïa d'aigua la població i omplia els rentadors públics.

«tremontana ab lo camí de la Font» (MN 1614, any 1632); «Joan Porta y Maria Porta sa muller arrenden una pessa de terra en la partida de les sors camí de la font» (MN 1639, any 1669); «comensant del camí de la font fins al terme del mas» (MN 1529, 1607-1688); «afrontant a sol ixent ab lo camí que va de dit lloc dels Garidells a la Font» (MN 1696b, 126, any 1709).

Font, el carrer de la [lu kə're lə 'fɔn]

Comença a la Plaça i és continuat per l'antic camí de la Font (*Vella*). De fet, és el fragment inicial d'aquell camí, ocupat per cases arran de l'expansió urbana del segle XVII. Hi ha onze cases que s'anomenen. N'arrenca el carrer de Sant Joan. En parla *Amill. 1862*.

«calle de la Fuente» (*RegFisc.* 1920).

Font, el pati de la

«regio del Obrador [...] cum patio Fontis» (*Capb.* 1664a).

Potser era una manera de designar l'actual *plaça de la Font*.

Font, la plaça de la [lə 'plasə lə 'fɔn]

Hi ha qui troba que seria millor dir-ne *la plaça del Camí de la Font* perquè, quan l'aigua encara no arribava al poble, de la plaça arrencava el camí que anava a la font. També en diuen *plaça del Collegi* i *de la Casa de la Vila* (*Vella*).

V. t. *Plaça, la*.

Fonts

«Anthonius Fonts» (*Castell* 1582, 1r); «ab Lluçia Fons viuda» (*Capb.* 1684, 21v); «Llúcia Fons viuda deixada de Silvestre Fons pages» (*Capb.* 1684, 32v).

Forn

«Dia decimo mensis setembris anno 1691. Lo honorable Jaume Forn pages dels Garidells camp y arcabisbat de Tarragona Senoria del real monastir de Santes Creus del ordre de sistells» (MN 1664, 13).

Quant a «sistells» anotat en aquest document, fins no fa gaire *del Cistell* era una manera habitual d'anomenar els frares i l'orde del Cister (paraula aguda).

Forns

«Confessio Jaume Forns agrícola» (*Capb.* 1664a); «Jau^c Forns» (*Capb.* 1684, 6r i 22v); «Fran^{co} Forns pages» (*Capb.* 1758, 62r); «Anton Forns pages» (*Capb.* 1758, 69r); «se tenen terras a rabasa morta establertas los segts: Fran^{co} Forns» (MN 1772, 3, any 1769).

fossar, el

V. *cementiri*.

Francisco

José F. Salvadó consta a *RegFisc.* 1920, amb domicili al carrer de la Torre. I a *Amill.* 1945. També un sol Francisco és anotat a *Cad.* 1958.

Francolí, de, o del riu Francolí

«in termino dels Garidells in partida dicta de francholí» (MN 1562, 94r, 1577); «arrenda a Pere Joan Pentinat de dit lloc dos trosos de terra [...] a la partida del riu de Francolí deval la sèquia» (MN 1637, 11-10-1631); «in partida de Francolí [...] cum flumine Francolini» (*Capb.* 1664a); «in partida dicta Francoli nometate lo Olivar» (*Capb.* 1664b. VIIIv); «la partida nomenada Francoli» (*Capb.* 1684, 21r); «totam illam petia terre aliquibus oliveriis plantata sitam in partida dicta del Riu Francolí» (MN 1696b, 172, any 1714); «partida dita del riu Francolí [...] a solixent ab la sequia de Puigdelfi» (*Capb.* 1758, 11r); «partida dita de Francolí, o la Coma» (*Capb.* 1758, 36r); «partida dita d'en Francolí» (*Capb.* 1776, 6r).

El document de 1776 és l'únic que hem vist que substitueixi «del» per «d'en». V. t. *Riu, el*.

Franquesa, la

«la Planeta en la partida nomenada la Franquesa» (MN 1664, 11.1619).

Tal com especifica el document, es tracta d'una partida de terra, i pensem que no correspon al territori designat amb la mateixa paraula, en plural, i qualificat de *terme*.

Franqueses, el camí de les

«ab lo cami de las Franquesas alias dels Quarts» (*Capb.* 1776, 12v).

Franqueses, el terme de les

«terme de les Franqueses Par^a del Codoný» (*Capb.* 1684, 43r); «a mitgdia en lo terme de las franquesas» (MN 1529, any 1690); «la Plana y altrament de la Sort [...] ab lo terme de las Franquesas» (*Capb.* 1776, 8v).

La *Gran enciclopèdia catalana*, vol. 7, parlant de *Perafort*, diu que el terme de les Franqueses és de localització difícil.

Frases, els

«afronta a sol ixent ab la síquia y los frases» (MN 1627, 9r, any 1635).

L'interpretem com un lloc d'anomenada, però també podria ser que es referís a la *Vinya dels Frases*.

Galofre

«Galofre Grau Juan» (*Amill*. 1945).

Potser era foraster.

Gamba, la

«Testimonis de Josep Damunt dit la Gamba pagès del lloch dels Garidells» (MN 1696b, 23, 1698).

Garcia

«Enrique Garcia Mas» (*RegFisc*. 1920, amb domicili al carrer de la Torre).

Garidells

«Signum *Arnaldi Garidelli. Sig *num Berengarii Garidelli» (*Concòrdia entre Poblet i Home de Déu*. 1198, desembre 20. *Cartulari de Poblet*, § 180, p. 108).

Garidells, els

[luz gəri'deɫs]

Al llarg del segle XV, es troba escrit *Guaridels*. Una anotació de 1530 aporta *Giridels*, i una de 1573, *Garidels*. L'escrivà de *Fogatge 1553* escrivia «dels Garridels».

V. t. la introducció.

Garreta

[gə'rətə]

El cognom apareix en molts dels documents examinats. *Contrib*. 1894 va anotar quatre propietaris que se'n deien. *RegFisc*. 1920 inscrivia José G. Damunt, José G. Gras, Juan G. Gils (resident a Mollerussa) i José G. Gils. *Amill*. 1945 parla dels propietaris Josep i Nicasi G. Gras. *Cad*. 1958 també en va inscriure dos. Actualment, segons el padró de 2002, queden tres homes d'aquest llinatge.

«Lo honorable Joan Garreta dels Garidells» (MN 1637, 13g, any 1637); «lo honorable Joan Garreta dels Garidells arrenda a Pasqual Gatell de las Gu-

nyoles la casa te en dit lloc y lo tros devant casa» (MN 1637, 57r, any 1640); «Gabriel Garreta [...] omnes agricolæ» i «Confessio Gabrielis Guerreta agricola» (*Capb.* 1664a); «Joan Garreta Jurats» (*Capb.* 1684, 5r); «Gabriel Garreta pages» i «J[ose]ph Garreta pages» (*Capb.* 1758, 36v); «Pau Garreta pages» (*Capb.* 1758, 50r i *Capb.* 1776, 27r); «se tenen terras a rabasa morta establertas los segts: Joseph Garreta» (MN 1772, 3, 1769); «Francisca Garreta. Vda.» (habitant al carrer de la Torre), «Josep Garreta (major)» (habitant al carrer de Sant Jaume), «Josep Garreta (menor)» (habitant al carrer de la Torre) i «Joan Garreta» (habitant al carrer de la Torre) (*Amill.* 1862).

Garreta, ca [ˈka ɣəˈretə]
La casa és al carrer del Castell.

Garrigues, les

«pessa de terra nomenada la Garriga del Puijol [...] en la partida dita lo Puijol» (*Capb.* 1684, 23v); «en virtut del qual paso a fer los establiments de las Garrigas, ab los parcés» (MN 1772, any 1769).

Garrut

Rúst. 1879 l'anota com a partida de terra. Al terme de Tarragona, per la proximitat del pont del Diable, hi ha el mas de Garrot. *Garrut* del document podria ser error d'escrivà o dificultat de lectura. Als Garidells, no hi ha cap record ni de *Garrut* ni de *Garrot*.

Gaspar, cal [ˈkal ɣəsˈpa]
Una casa de l'avinguda de Catalunya.

Gassol

Anselmo Gassol Alesà figura a *RegFisc.* 1920, amb domicili al carrer de la Torre. *Amill.* 1945 anotava Marina i Magdalena G. Ferré, Pere G. Gabiol i Eduard G. Calvet, novament amb -ss-. *Gasol* es fa present quatre vegades a *Cad.* 1958. No podem comprovar si l'alveolar fricativa era realment sorda, tal com la van anotar el 1920 i el 1945, perquè el cognom entretant ha desaparegut.

Gavaldà [gəβəlˈða]

Contrib. 1894 anota un sol propietari. *RegFisc.* 1920 va inscriure el propietari José G. Pons, al carrer de la Torre. A *Cad.* 1958 no en consta cap. Queda una dona d'aquest llinatge, segons el padró de l'any 2002.

«Mariano Gavaldà» (habitant al carrer de la Torre) (*Amill.* 1862).

General, la carretera [lə kərə'terə dʒənə'ral]

És la de Tarragona a Valls, que travessa el terme de sud a nord i passa a poca distància a ponent de la vileta.

«General Mola, calle del»

Recordava Emilio Mola Vidal (Cuba 1887 - Burgos 1937, en accident d'aviació), que intervingué en la insurrecció militar contra la II República Espanyola.

«General Sanjurjo, calle del»

A honor de José Sanjurjo Secanell (Pamplona 1872 - Estoril, Portugal, 1936, en accident d'aviació, quan anava a adherir-se a l'aixecament del 18 de juliol). El 1932 s'insurreccionà, sense èxit, contra la II República Espanyola.

«Generalísimo, plaza del»

L'hem vist anotada al «Padrón de los edificios y solares para 1942» (AMG). Es referia al general Francisco Franco. Havia correspost a la plaça de la Font, durant la dictadura franquista.

Gerembí, cal ['kal dʒərəm'bi]

Al carrer de la Torre. No consta com a cognom en cap de les obres consultades. La paraula que hem vist que s'hi pot assemblar més és *Geremí*, que anota el Diccionari Aguiló, equivalent, a Mallorca, a 'gessamí'.

Gibert

«Testes [...] Petrus Gibert omnes loci dels Garidells» (MN 1614, any 1632); «Confessio Petri Gibert agricola» (*Capb.* 1664a); «Joan Gibert sabater» (*Capb.* 1684, 6r); «Barthomeu Gibert y Maria Gibert y Gras conjuges» (*Capb.* 1776, 31v).

Gils

«a Jauma Gills dels Garridells» (MN 1614, any 1684); «Grau Gils [...] Garau Gils» (*Capb.* 1684, 34r); «Fran^{co} Gils pages» (*Capb.* 1758, 61r); «Francesc Gils» (habitant al carrer de Sant Jaume) i «Josep Gils» (habitant al carrer de la Torre) (*Amill.* 1862).

Dos propietaris portaven aquest cognom, segons *Contrib.* 1894. *Amill.* 1945 inscriu José G. Mallafre i Juan G. Pons. També en són dos, segons *Cad.* 1958. José G. Boronat, Juan G. Fortuny i Juliana G. Garreta consten a *Reg-Fisc.* 1920 com a residents a Vistabella, i José G. Geus, a Vilallonga, però aquests últims amb casa als Garidells, al carrer de la Torre i al del Castell. Ara, ningú a la vila no se'n diu.

Giné

«Pere Giné» (anotat al carrer Major) (*Amill. 1862*).

Gou

«Pere Gou» (habitava al carrer de la Torre; procedia de França) (*Amill. 1862*).

Gran

V. **Cambra G.*

granja

V. **Tallada.*

Granja

V. *Molí de la G.*

Granja, de la

«Aguader de la Granja» (*Capb. 1664a*, any 1670).

Referint-se a la *Granja del Codony*, o *dels Frares*.

Granja, el camí (o carrer) de la¹

«una pesa de terra campa [...] en lo camí real [...] a septentrió en lo camí que va dels Garidells a la Granja de Santes Creus (MN 1639, 1660); «en lo carrer que va al lloch de la Granja» (*Capb. 1684*, 28r); «ab aquilone ab lo rech et via qua itur dels Garidells a la Granja» (MN 1696b, 64, any 1700); «la Creueta [...] a trem^a ab lo camí que vá a la Granja» (*Capb. 1758*, 38r); «ab lo camí que va al lloch de la Granja» (*Capb. 1758*, 39r); «anomenada lo camí de Reus [...] a mitg dia ab lo camí de la Granja» (*Capb. 1776*, 30v).

El camí de la Granja era, doncs, el que conduïa a la granja dels Frares, també dita *Granja del Codony*, ara al terme del Morell. Era una altra possessió del monestir de Santes Creus, que també posseïa la senyoria de la vila. Ara, prefereixen dir-ne *el camí del Riu*; no és fins a l'altra banda del Francolí, ja fora terme, que un ramal és conegut com *de la Granja*.

Granja, el camí de la²

«un pati de casa situada en lo lloch dels Garidells [...] a migdia afronta ab lo camí qui va dels Garidells a la Granja y a la Secuita» (MN 1639, 13-11-1672).

Si també anava a la Secuita, marxava en direcció oposada a la del camí de l'anotació anterior. La granja a què es referia no era la del Codony, sinó segurament la de la Tallada, també possessió de Santes Creus.

Granja, la síquia de la
V. resclosa.

Granja a la Carnisseria, el carrer de la

«en lo carrer que va de la Granja a la Carnisseria» (*Capb.* 1684, 32r).

Granja del Codony, el camí de la

«lo Hort [...] cum torrente de mas Llonchs [...] cum itinere eunti a la Granja del Codony» (*Capb.* 1664a).

És equivalent al *camí de la Granja*¹.

Gras [ˈgras]

RegFisc. 1920 va inscriure els propietaris Juan i José G. Armengol, Pedro G. Canals (de les Gunyoles), Juan G. Ferré i Maria G. Torrens. *Amill.* 1945 parla de cinc propietaris i d'un terratinent. *Contrib.* 1984 va anotar quatre contribuents amb aquest cognom. *Cad.* 1958 en va inscriure cinc. Segons el padró de 2002, hi ha dos homes i tres dones d'aquest llinatge.

«Agusti Gras pages» (*Capb.* 1758, 34r); «Joseph Gras pages» (*Capb.* 1758, 48r); «Fran^{co} Gras pages» (*Capb.* 1758, 59r); «Josep Gras [...] per haver comprat al encant publich una pessa de terra dita la vinyassa» (MN 1772, 58); «Agusti Gras regidors del lloch dels Garidells» (*Capb.* 1776, 3v); «Pau Gras pages» (*Capb.* 1776, 19r); «Fran^{ca} Gras y Garreta conjuges» (*Capb.* 1776, 30r); «Joan Gras», «Maria Gras» i «Josep Gras (Sant Isidre)» (vivia al carrer de la Torre), «Joan Gras (Coixa)» (vivia al carrer de Sant Jaume) i «Pere Gras» (vivia al carrer de la Font) (*Amill.* 1862).

Gros, cal [ˈkal ˈɣros]

Al carrer de la Torre.

Gual [ˈgwal]

Només una dona amb aquest cognom figura al padró de l'any 2002.

«Magí Gual pages» (*Capb.* 1758, 56v); «Maria Gual viuda de Magí Gual y Magí Gual mare y fill pagesos» (*Capb.* 1776, 17r).

Guasc

«Antoni Guasch» (vivia al carrer de la Torre) (*Amill.* 1862).

Una mica més tard, *Contrib.* 1894 només anota un propietari. *Amill.* 1945 inscriu Antonio Guasch Brullas, també entre els propietaris. A *Cad.* 1958, consta *Guasch* entre els «Exentos».

Guell

«Lo R^t Fran^{co} Guell Pbre. y rector de la Iglesia Parroquial de dit lloch dels Garidells» (*Capb.* 1776, 35v).

Guivernau

«Guivernau Ané Carlos» (*Amill.* 1945).

Guixer, cal [ˈkal ɣijˈʃe]

Una de les cases del carrer de la Torre.

Guixera, la [lə ɣijˈʃerə]

També en plural: *les Guixeres*. Turó —i partida de terra— situat a l'esquerra del torrent del Bogatell, que en travessa l'extrem septentrional. És una terra de color blanquinós, d'on s'ha extret el guix que li dóna el nom. La partida és al NE de la vila, confrontant amb el terme de la Secuita. *Amill.* 1945 diu que pel cantó O d'una de les hisendes que comprèn passa el camí de les Gunyoles.

«terra campe situm in termino dicti loci dels Garidells in partita dicta de la guixera» (MN 1562, 51v, 1-3-1576); «firmen un acte en poder del S^{or}. R^{or}. del Callar un acte de sensal a la dita yglesia dels Garidells de cantitat de 5 lliures y mitga [...] dona y obligue en nom in precari tota aquella pesa nomenada lo tros de la guixera» (MN 1562, 12-4-1605); «per una partida de terra nomenada la gixera» (MN 1562, 14-11-1604); «las Paradas [...] in parte nuncupata la Guixera» (*Capb.* 1664a, any 1670); «la Guixera [...] a ponent ab lo torrent del Masllonch» (*Capb.* 1684, 25v); «nomenada las Guixeras» (*Capb.* 1776, 17r).

Guixera, el camí de la [lu kəˈmi lə ɣijˈʃerə]

També en plural: *de les Guixeres*. És la continuació cap al camp, en una direcció NNE, del final del carrer de la Torre, en el mateix punt d'on arrenca el camí de Dalt de Vistabella. Va per les Guixeres, a ponent del tossal Roig.

«y a ponent ab lo camí qui va ala guixera» (MN 1529, 1607 al 1688); «de sol ixent ab lo camí de las Guixeras» (MN 1772, 1, any 1769).

Guixera, el tros de la

«que té de tinguda la mitat del tros de la guixera a la partida de les Comes» (MN 1529, 1561).

Guixeres a la Plaça, el carrer de les

«tota aquella casa situada en lo lloc dels Garidells a sol ixent ab lo carre que va de les guixeres a la plasa [...] y lo fornatge» (MN 1529, 11-4-1688).

GunyolesV. **Pujol*.**Gunyoles, les** [ləz ɣu'ɲələs]

És un poble situat al nord-est dels Garidells i ben a prop, a la vora del Torrent. Pertany al municipi de la Secuita. El nom potser li va deixar Guerau Cesgunyoles, que el 1174 va rebre aquest territori de Guillem de Claramunt, segons Rovira i Virgili, *Hist. Cat.*, vol. II, citat per *OnomCat.*, IV, 411a40-43. DECat (II, 696b32-37, s.v. *cigonya*), referint-se a les Gunyoles d'Avinyonet del Penedès, un nom documentat com *Cegoniolas*, l'any 981, proposa que procedeixi de la forma diminutiva CICONIOLA, procedent de CICONIA, significat 'palanca, giny de treure aigua, consistent en una barra recolzada'.

Gunyoles, el camí de les [lu kə'mi ðə ləz ɣu'ɲələs]

Surt del capdavall del poble. Per mitjà del pont, travessa el torrent i continua per la seva vora dreta fins a les Gunyoles, a cosa d'un quart d'hora de trajecte. Es devia trobar amb el camí del Molí de la Granja, que s'iniciava a les Gunyoles.

«partita dicta de la Font [...] cum via eunti a las Gunyoles» (*Capb.* 1664a); «anomenada lo camí de Reus [...] a solixent ab lo camí de la Guñola» (*Capb.* 1776, 30v).

Gunyoles, el torrent de lesV. *Bogatell, el torrent del*.**Helicòpter, el camp de l'** [lu 'kam də ləli'kəptəru]

O també «allà dalt, a l'helicòpter». Ningú no en diu, naturalment, *heliport*. És a la Malacuca, en allò del Brunet, a ponent de la carretera General. Fou construït, junt amb les dependències corresponents, per una empresa petroquímica, i al seu servei. Destinat a l'enlairament i aterratge dels helicòpters.

hortV. *Bufa, *Canyar, Quicart, *Rectoral*.**Hort, l'**

«petiam terræ campæ [...] dictam lo Hort [...] cum torrente de mas Llonchs [...] cum itinere eunti a la granja del Codony» (*Capb.* 1664a); «Item altre pesseta de terra dit lo hort» (MN 1696b, 90-91, 20-4-1702).

hortetV. **Ferrer*.

Hortet, l'

[lur'tet]

És al costat dret del torrent, a la finca de l'Hostal.

«segona pesa de terra també a la partida de la font anomenada lo ortet» (MN 1639, 29-11-1663); «petiam terre dictam lo Hortet [...] in torrente de Masllonchs» (*Capb.* 1664*b*, XIII*r*); «pessa de terra dita lo Hortet» (*Capb.* 1684, 31*v*); «un ortet té en la partida de la Font i se encarregue una galline» (MN 1529, 1607-1688).

Horts, els

«in partida dicta dels Horts [...] cum torrente de Malllonchs [*sic*]» (*Capb.* 1664*b*, VII*v*); «en la partida dita dels Horts» (*Capb.* 1684, 20*r*); «partida dita del Torrent ó Horts [...] a solixent ab lo torrent de Masllonch i á mitgdia ab lo cami que va al riu» (*Capb.* 1758, 48*r*).

Deu ser la mateixa partida que hem anotat com *Torrent dels Horts, el*.

Horts, el torrent dels

«ab lo torrent dels dits horts alias d'en Masllonch» (*Capb.* 1776, 37*v*).

hostal

V. *Armengol, Pi, Suleta*.

Hostal

V. *Pep de l'H*.

Hostal, l'

[lus'tal]

La partida és darrere l'hostal de la Suleta.

Hostal de l'Armengol, l'

[lus'tal ðə lərməŋ'gəl]

Les hisendes que envolten l'edifici de l'hostal en reben el nom com si formessin una partida de terra. Tanmateix, *Amill.* 1944 una vegada diu que correspon a la Torrentera i una altra, a Burana. *Amill.* 1945 explica que una de les hisendes que comprèn té, a l'E, el torrent [del Bogatell]; al S, el terme de Perafort, i a l'O, la carretera.

Jan, cal

['kal 'dʒan]

És al carrer de la Font.

Janites

Renom de Joan Gras. Habitant al carrer de la Torre, segons *Amill.* 1862.

Janites, cal [ˈkal dʒəˈnitəs]
Actualment, la casa s'anomena al carrer de la Torre.

Jaume
V. *Pep del J.*, **Sant J.*

Jaume, cal [ˈkal ˈdʒawmə]
A l'avinguda de Catalunya.

Jep, la costa del [lə ˈkɔstə l ˈdʒɛp]
Al camí del Riu i arriba fins a la síquia.

Jesús Duc, ca [ˈka dʒəˈzuz ˈduk]
A l'avinguda de Catalunya.

Joan de l'Antònia
Renom de Pere Damunt Brunet, segons *Amill. 1862*.

Joanet
«Fran^{co} Joanet pages» (*Capb. 1758, 64r*).

Joanet de l'Agustinet, cal [ˈkal dʒuəˈnɛd ləyustiˈnɛt]
És al carrer de la Torre.

«**José Antonio, calle de**»
Honorava la memòria de José Antonio Primo de Rivera y Sáenz de Heredia (Madrid, 1903 – Alacant, 1936), fundador del partit polític totalitari Falange Española i col·laborador en la subversió militar de 1936. El nom va correspondre al carrer de la Torre.

Jover
«Joan Jover» (*Capb. 1684, 6r*).

«**Laureano**», ca [ˈka ləwrəˈanu]
Una de les cases del carrer de la Torre.

Lleida
«que era de Bernat Lleyda y Magdalena conjuges» (*Capb. 1684, 28r*).

lloc

V. **Quarts*.

Macià

Renom de Francesc Pons. Habitant al carrer de la Torre, segons *Amill*. 1862.

Macià, ca

[ˈka məsiˈa]

La casa és encara avui al carrer de la Torre.

Madri

Renom d'Antoni Ferré, que vivia al carrer del Portalot, segons *Amill*. 1862.

Magrinyà

«Confessio Laurentis Magrinÿa agricole loci dels Quarts» (*Capb.* 1664a, any 1670); «ab la Barquera de Llorens Magrinyà» (*Capb.* 1684, 13r); «Jaume Magrinÿa» (*Capb.* 1684, 43r); «Joan Magrinÿa y Josepha Magrinÿa y Ponsoda conjuges» (*Capb.* 1758, 57r); «que afronta de sol ixent, part lo hort de Joan Magrinyà» i «se tenen terras a rabasa morta establertas los segts: Joan Magrinyà» (MN 1772, 1 i 3, any 1769); «Joseph Magrina [...] rejidors del lloch dels Garidells» (*Capb.* 1776, 3v); «Joan Magriña y Joseph Magriña pare y fill» (*Capb.* 1776, 14v).

Francisco i Josep Magrinyà vivien al carrer de la Torre, segons *Amill*. 1862. *Amill*. 1945 inscriu només Juan Magriñá Damunt. *Cad.* 1958 anota dos propietaris.

Maimó

«Maymo» (*Fog.* 1553, II, p. 256); «Petrus Joannes Maymo» (*Castell* 1582, 1r); «Joan Maÿmo pages de present balle del lloch dels Garidells» (*Capb.* 1684, 37r); «ab Joseph Maÿmo dit Trinxeria» (*Capb.* 1758, 21r).

Capb. 1684, 14r, explica que Joan Maÿmo és de la Granja.

Mainer

«la qual pesa de terra afronta a sol ixent ab lo rec de l'orta y Pere Mayner» (MN 1614, 20-4-1631).

Major, el carrer

[lu kə're məjˈʒo]

S'inicia al començament de les Cases Ensorrades, vora el castell. Al cap d'un petit recorregut de baixada, es bifurca: per un cantó va a trobar el carrer

de la Torre i en aquest tros desemboca el carrer del Portalot, i, per l'altre fa cap al carrer del Castell.

S'hi parla de poques cases. La plaça que anomena el primer document que s'aporta és la plaça ara coneguda per *de la Font*.

«in vico Maÿore prope plateam» (*Capb.* 1664a, any 1670); «un pati de casa situat dins los Garidells al carrer Major» (MN 1639, 3-7-1678); «a sol ixent ab lo carrer Major» (*Capb.* 1758, 61r); «ab lo camí ó carrer Major» (*Capb.* 1776, 25r); «calle Mayor» (*RegFisc.* 1920).

Major, el portal

«un pati ciutat en loc dels Garidells [...] en altra part afronta ab lo carrer publich y lo qual carrer va del portal mayor [...] lo castel» (MN 1522, 1532); «in portali Mayori eiusdem» (*Capb.* 1664a); «en lo portal Major» (*Capb.* 1684, 30v).

Malacuca, la

[lə mələ'kukə]

Fins al final del segle XVII, la documentació aporta el nom aglutinat en una sola paraula i sense article; ha estat el 1713 que per primer cop l'hem vist en dues paraules i precedit d'article. Contemporàniament, s'hi conserva l'article i l'aglutinació. Són terres al cantó ONO del terme, entre el camí de la Malacuca, la carretera General, el camí del Molí i el riu. *Amill.* 1945 diu que una de les hisendes que conté toca per l'O amb el terme de Vallmoll i la carretera de Tarragona; per l'E, amb el camí de les Gunyoles i, per l'E, [*sic*] amb la carretera Vella. S'hi ha ubicat una zona industrial i també una urbanització. És la partida més extensa.

«trocem terre garrigie [...] in termino de Garidells in partida dita malacuca» (MN 1562, 99v, 27-1-1578); «una pessa de terra nomenada mala cuca [...] la qual pessa arriba fins al pi» (MN 1529, 1604); «partita vocata partiam de la Font et partim de Malacuca» (*Capb.* 1664a); «situada en lo terme dels Garidells y en la partida dita de Malacuca [...] y a mitgdia ab lo camí que va de la ciutat de Valls a la de Tarragona» (MN 1696b, 79, 4-4-1711); «una pessa de terra renunciada per Pau Ferrer del any 1713 en avant a favor del Monastir de SS Creus alzarar en lo terme dels Garidells y a la partida de Mala Cuca [...] a ponent part ab lo terme del Mas» (MN 1750); «á la partida dita la Mala Cuca [...] a ponent ab lo terme de la vila de Vallmoll» (*Capb.* 1758, 13r, 37r); «la Mala Cuca» (*Capb.* 1776, 37r).

Malacuca, el camí de la

[lu kə'mi ðə mələ'kukə]

Arrenca de la carretera de Valls, quan és pròxima a entrar al terme de la Secuita. Va cap a l'ONO, i s'acaba a la plana de Gras, del terme de Vallmoll. En aquell terme veí deu ser la que es coneix per *plana de Companys*.

Malacuca, la urbanització [lurβənizəsʝo mələ'kukə]

És de formació recent. Hi ha estat construït un cert nombre de cases (xallets) i segones residències. És entre l'antic camí de Tarragona a Valls, el camí de la Font Vella i el fragment del Clot conegut per *de la Petita*.

Mallafrè [mələ'frɛ]

Pau Mallafrè vivia al carrer de la Torre, segons *Amill. 1862. Contrib. 1894* només anota un propietari amb aquest cognom. *RegFisc. 1920* va inscriure Laureano i Rosendo M. Dols i José M. Piñol. *Amill. 1945* inscrivia tres propietaris i quatre terratinents. Junt amb Brunet, era el cognom més abundant, corresponent a vuit propietaris, pel que diu *Cad. 1958*. Però, segons el padró de l'any 2002, només queda una dona d'aquest llinatge.

«Lluís Mallafré» (*Capb. 1758, 66r*).

Manera

V. *Menera*.

Manresa

«Confessio Josephi Manrresa molendineris loci de la Granja» (*Capb. 1664a*, any 1670).

Marco

«y a tremuntana ab la casa d'en Pere Marco» (MN 1529, any 1561); «que fuerunt filium Petri Marcho» (*Capb. 1664a*).

La falta d'accent en els documents de l'època deixa el dubte sobre si la paraula no hauria de ser interpretada com a aguda. Ni *Llinatges* ni DCVB donen el cognom com a paraula plana, però sabem que per aquesta zona del Camp existeix *Marco* amb accent tònic a la primera síl·laba.

Margall

V. **Pi i M*.

Margarida, ca la

[ˈka lə məɾɣəˈritə]

Una casa del carrer del Castell.

marge

V. **Figuera Mongeta*.

Mariagna, el bosc de la [lu 'βɔz də lə məri'anə]
S'hi va pel camí del Riu i se'l troba a l'esquerra, a les envistes del Riu. Hi ha uns deu caus de conills. Dintre del bosc, hi ha la cova de la Marquesa.

Mariagna, ca la ['ka lə məri'anə]
És una casa del carrer de la Font.

Marimon

«Marimon Canals Rosa» i «Marimon Gavaldà Maria» (*Amill. 1945*).

Marina, ca la ['ka lə mə'ri:nə]
Al carrer del Portalot.

Marquesa, la cova de la [lə 'kəβə ðə lə mər'kezə]
Al bosc de la Mariagna. El nom fa referència a la marquesa del Rourell.

Martí [mə'r'ti]
Segons el padró de l'any 2002, una dona es diu *Martí*.
«Jaume Martí» i «Joan Martí» (*Fog. 1497*, II, p. 243).

mas

V. *Cascante*, **Comte*, *Menera*, *Quicart*.

Mas

«Guillermus Mas» (*Castell 1582*, 1r).

Mas, del

«als 21 de febrer de 1691 vui paga dita missa Josep Brunet del Mas terme dels Garidells» (MN 1772, 52, 1691).

Mas, el terme del

«y lo terme del Mas y lo corral y lo trull y lo mas a la partida qui va alla tellada» (MN 1637, 57r, any 1640); «y l'altre camp que es qui va als Garidells [...] y lo terme del mas» (MN 1637, 57r, 22-7-1640); «fins al terme del Mas, a lo menos tot lo que es del dit Bages» (MN 1529, 1607-1688); «Lo terme dit del Mas és desta Parroquia no hi ha en ell casa alguna construïda ni la hi ha haguda de memòria de homens» (AHAT, *Variats*, 14. Document sense data, sembla del 1700); «a ponent part ab lo terme del Mas» (MN 1750).

Topònim imprecís. Unes vegades apareix sol i unes altres amb l'afegit de l'introducció *terme*. No podem afirmar que correspongués al mas del Comte.

Mas d'en Pax, el

«dita lo mas d'en Pax» (*Capb.* 1758, 67r); «partida anomenada lo Mas d'en Pax» (*Capb.* 1776, 35r).

Masdéu

«Joan Masdeu pages [...] y Maria Masdeu y Pons conjuges» (*Capb.* 1758, 39r); «Salvador Masdeu pages» (*Capb.* 1758, 47r); «Theresa Masdeu viuda» (*Capb.* 1758, 54r); «fins al canto del assoll de Joan Masdeu» (*Capb.* 1776, 4r); «Joan Masdeu major y Joan Masdeu menor de dias pare y fill pagesos» (*Capb.* 1776, 11r); «Joseph Masdeu pages» (*Capb.* 1776, 37r).

Josep Masdeu vivia al carrer Major, segons *Amill.* 1862. «Assoll», citat en el primer document de 1776, és equivalent a 'corral de porcs'.

Maseres

«Antoni Tibau et Joanes Maseres juratos loci dels Garidells» (MN 1627, 18r, 8-11-1628); «la onorable Elisabet Maseres arrenda a Toni Badenas tots dels Garidells una vinya a la partida del Torrent» (MN 1637, 36v, 1-8-1639); «Confessio Joannis Maseras» (*Capb.* 1664); «contracte matrimoni ab Secília Maseras» (MN 1529, 1607-1688).

maset

V. *Clavell*.

Masgoret

«Masgoret Armengol Antonio», «Masgoret Armengol José» i «Masgoret Gras José» (*Amill.* 1945).

Masia, la

Ara és un indret desconegut. S'hi anomenava *la masia de Busquets*, que es devia referir a una edificació de la qual no queda cap rastre. Es deia que era una partida de terra que confrontava amb el camí de la Mina, la carretera Vella i la carretera de Valls (AMG, doc. 29-7-1879).

Masllong, el torrent de

«y a sol ponent ab lo torent de masllonch» (MN 1639, 2-11-1663); «nominata de les Barqueres [...] cum torrente del mas Llochs [*sic per mas Llonch*]» (*Capb.* 1664a); «dels Horts [...] cum torrente de Malllonchs [*sic*]» (*Capb.* 1664b, VIIv); «aquella pessa de terra tenen y posseeixen los sobre-dits contra lo torrent dit de Manllonch» (MN 1696b, 11, any 1698); «ab oriente cum torrente dicto et vulgarit muncupato de Manllonch» (MN

1696*b*, 64, 10-9-1700); «a sol ixent ab lo torrent d'en Manllonch» (MN 1696*b*, 90-91, 20-4-1702); «una font cita en dit terme junt al torrent de Masllonch [...] a Ponent ab lo Rech del Obrador» i «la facultat de rentar robas [...] en lo torrent de Masllonch» (*Capb.* 1758, 9*r*); «dita la Albareda [...] a Pon' ab lo torrent de Masllonch» (*Capb.* 1758, 38*r*).

El fet que al segle XVII alguns amanuenses escrivissin tant «mas Llochs» com «mal-llonchs» i «Manllonch» pot voler significar que la utilització del nom iniciava un retrocés. Tanmateix, la substitució de *Masllong* per *Bogatell* no es devia produir fins entrat el segle XIX, car no l'hem trobat anomenat abans. No hem descobert cap indici que permeti d'intuir on havia estat el mas que va donar nom al torrent.

Massoni

«Joan Batiste Masoni paiges del lloch dels Garidells» (MN 1614, 30-12-1684).

Recorrem a l'ortografia recomanada per Francesc de B. Moll, a *Llinatges*.

Mateu

«ab terra de Joseph Matheu dit Canet» (*Capb.* 1776, 35*r*); «Tecla Matheu muller de Joseph Matheu pages» (*Capb.* 1776, 40*r*).

Menera, ca la [ˈka lə məˈnerə]

Interpretem el renom com a derivat de *mena* ('mineral'). És una de les cases del carrer de la Torre.

Menera, el mas de la [lu ˈmaz də lə məˈnerə]

És a ponent de la carretera General. Es conserva com a magatzem de productes industrials.

Menut, cal [ˈkal məˈnut]

És una casa del carrer del Castell.

Mig, el carrer del

«la onorable [...] pentinada viuda desxada del qº Pere Joan Pentinat dels Garidells ven a Joan Vidal menor de la vila de Vallmoll una casa en lo lloc dels Garidells situada en lo carrer del mig» (MN 1637, 38*v*, 4-9-1639).

A un dels nostres consultats, el nom li ve mig present, però no el té gens clar.

mina, la [lə ˈminə]

A la partida dels Bancals. És una conducció subterrània que fornira aigua a la població i també a algunes finques de regadiu entre les quals hi ha el mas

de l'Armengol. Comença a les Gunyoles, al clot de Gras. L'anomena un document de 1879 de l'AMG.

Mina, el camí de la [lu kə'mi ðə lə 'minə]

Encara en ús. Serveix per als regants de la mina. L'anomena un document de 1879 de l'AMG. *Amill. 1945* diu que és al nord d'una terra situada a Burana.

Mineta, la¹ [lə mi'netə]

És la mina que comença a les Gunyoles, al clot de Gras, travessa la carretera que va dels Garidells a la de Valls, i duu l'aigua a la Font i als antics rentadors. Dóna nom a un tros de terra.

Mineta, la²

Amill. 1945 considera que és el nom d'una partida de terra. Només l'hem trobada anomenada una vegada; diu que una hisenda que s'hi troba té al S la síquia.

Miró

Cristòfol Miró vivia al carrer de la Torre, segons *Amill. 1862*.

Mola

V. *«*General M.*».

Molgosa, de

«als sants quatre evangelis en ma y en poder del honorable senyor en Bernat Roig balle dels Garydells y la seyora Elisabet de Molgosa senyora de dit loc y per lo Ilmo senyor arcabisbe» (MN 1522, 1518); «y la senyora Elisabet de Molgosa» (MN 1522, 13^b, 1522).

Molí

V. **Camí del M.*; **Puigdelfí, la síquia del M. de*; **Vella del M. de Puigdelfí*.

Molí, el camí del [lu kə'mi l mu'li]

És el mateix que *el camí del Molí de la Granja*. Quan parlem dels *Bancals* anomenem *el camí del Molí*, que ve de les Gunyoles.

«partida anomenada lo cami del Molí [...] a mitg dia ab lo cami del Molí» (*Capb. 1776, 40r*).

Molí de la Granja, el camí del [lu kə'mi l mu'li ðə lə 'ɣrɔŋzə]

Es refereix al camí que anava a la granja dels Frares, a la vora dreta del Riu, on hi havia un molí. El camí de les Gunyoles hi connectava.

«afronta en lo camí qui va de les Gunyoles al molí de la granja» (MN 1529, 17-11-1669).

Moliner, cal ['kal muli'ne]

Una de les cases del carrer de la Torre.

Món

V. *Pau del M.*

Monges, ca les ['ka ləz 'mɔŋzəs]

Una de les cases del carrer de la Torre. Hi havia hagut una petita comunitat femenina dedicada a l'ensenyament de criatures. Hi va ser fins poc abans de la subversió militar de 1936.

Mongeta

V. **Figuera M.*

Moragues

«Moragas Batlle Julia y Maria» (*Amill. 1945*, entre els terratinents).

Morell, el

El terme dels Garidells confronta per sol ponent amb el del Morell al llarg d'una mica més d'1 km. La frontera és marcada pel riu Francolí. La vila del Morell és a uns 3,5 km, en línia recta, al SSO de les cases dels Garidells, sense comunicació directa per carretera.

Morella, ca la ['ka lə mu'relə]

Al carrer de la Font. Devia procedir del Morell.

Moreres, les parades de les

«de tota aquella pessa de terra nomenada les parades de les moreres» (MN 1562, 13^d, 8-8-1604).

Nadal

«Joannes Nadal, textor lini» (*Castell 1582, 1r*).

Neri

Renom de J. Ferré, que vivia al carrer del Castell, segons *Amill. 1862*.

Neri, cal

[ˈkal ˈneri]

La casa és al carrer de la Torre.

Noguera, la

[lə nuˈyerə]

Darrera l'església. Junt amb l'abadia enderrocada s'ha convertit en un espai de lleure.

«Dia 18 de juliol de 1685 [...] una pesa de terra nomenada la noguera la qual afronta de sol higent en lo tros de la rectoria a mig dia en lo fossar» (MN 1639).

Noi

Renom de Josep Damunt, que vivia al carrer de Sant Jaume, segons *Amill. 1862*.

Obacs, els

«dita de las Barqueras o Hubachs» (*Capb. 1758, 19v*); «las Barqueras ó Ubachs» (*Capb. 1776, 27v*).

obrador

V. **Oli*, **Plana*, **Senyor*, **Vell*.

Obrador (de l'Oli), el rec de l'

«des del Rec del Obrador del oli fins al terme del mas del Compte» (MN 1529, 17-6-1634); «y a sol ponent ab lo rec del obrador» (MN 1639, 29-11-1663); «rego del Obrador mediante et [...] cum patio Fontis» (*Capb. 1664a*); «en dit terme dels Garidells afronta [...] a sol ponent ab lo rech del obrador del oli» (MN 1639, 10-8-1674); «las Sorts [...] á solixent ab lo Rech del Obrador» (*Capb. 1758, 9r i 21r*); «dita la Font [...] a sol ixent ab lo Rech del Obrador del Oli» (*Capb. 1758, 16r*); «ab lo rech del Obrador» (*Capb. 1684, 11r*); «la font [...] a solixent ab lo rech del Obrador del Oli» (*Capb. 1776, 32r*).

Reunim en una sola entrada el *rec de l'Obrador* i el *rec de l'Obrador de l'Oli* perquè entenem que eren dos noms per a un mateix rec. Es refereix, sens dubte, a l'*obrador del Senyor*. El rec devia ser el que també hem anotat com a *rec del Trull*, relacionat amb el *Trull del Convent*; en aquest cas, *Convent* i *Senyor* són termes equivalents.

Oli, l'obrador de l'

«de tota aquella pessa de terra nomenada les parades de les moreres y també la meitat de l'obrador de l'oli» (MN 1562, 8-9-1604).

V. t. *Senyor, l'obrador del.*

olivar

V. **Senyor.*

Olivar, l'

«in partida de Francoli nominata lo Olivar» (*Capb.* 1664a i *Capb.* 1664b, VIIIv); «en la partida de Francoli anomenada lo Olivar» (*Capb.* 1684, 22r).

Podria ser que hagués correspost a l'*olivar del Senyor*, però no ho podem assegurar.

Olivar, la costa de l'

«nomenada la Costa del Olivar [...] en la partida de la Costa» (*Capb.* 1684, 13v).

Oliver

Salvador Olivé vivia al carrer del Castell, segons *Amill.* 1862.

Olomar

V. *Alomar.*

Oriac

«del regne de França del [...] bisbat de Comenge» (Occitània, Gascunya) (MN 1529, any 1606).

Es refereix al cognom *Oriac*.

Paijant

«Jo lo inf. Pàrroco he cedit a Joan Gras (a) paijant un pati» i «Joan Gras (a) Paijant» (AHAT, *Variats*, 14, any 1899 i 1903).

Tal com explica el document, és el renom de la família Gras.

Paijant, cal

[ˈkal pəjˈʒan]

La casa és al carrer de la Torre.

Palanca

«Testes [...] et Guillelmus Palanca sastre dels Garidells» (MN 1562, 27-12-1605).

Paleta, cal

[ˈkal pəˈletə]

Una de les cases del carrer de la Torre.

Palic

«Joan Palic pages» (*Capb.* 1776, 17v).

La lletra que hem interpretat com una -c, també era possible d'interpretar-la com una -e: *Palie*. No estem segurs que la primera síl·laba no hagués de ser *Pe-*, i que la segona no hagués de ser *-llic*.

Parada, la

«in partita dicta la Plana [...] cum petia terræ nominata la Parada» (*Capb.* 1664a); «pessa de terra nomenada la Parada que es de sobre lo trull de fer oli» (*Capb.* 1684, 19v); «pessa de terra nomenada les Parades» (*Capb.* 1684, 39r).

parades

V. **Moreres*.

Parades, les

«petiam terre nominatam las Paradas [...] in parte nuncupata la Guixera» (*Capb.* 1664a, any 1670).

No tenim elements per a decidir si amb aquesta paraula en plural es designava el mateix lloc anotat en singular: *la Parada*.

Paradora, la

«totam illam petiam terre garrigie cum arboribus olivarum [...] vulgo dicta la paradora [...] in termino dels Garidells in partita dicta lo francholi» (MN 1562, 94r, 7-1-1577).

Partions, les

«nominatur las partions [...] cum honore qui fuit Ludovico Pentinat» (*Capb.* 1664a); «petiam terre [...] nominatum las Partions» (*Capb.* 1664b, xiiir); «pessa de terra [...] nomenada les Porsions» (*Capb.* 1684, 31r).

«Porsions» de l'última anotació pot obeir a un defecte d'escriptura o a una dificultat de lectura del document.

Pastisser, cal [ˈkal pəstiˈse]
Una de les cases del carrer de la Torre.

pati
V. **Castell*, **Font*.

Pau del Món, cal [ˈkal ˈpaw ðəl ˈmon]
Al carrer de la Torre.

Pauet, cal [ˈkal pəˈwət]
A la plaça de l'Església.

«**Paulito**»
Renom de Francesc Damunt, que vivia al carrer de la Font, segons *Amill*. 1862.

Pax
V. **Mas d'en P.*

Pena
«Confessio Dominici Pena agricola» (*Capb.* 1664a i *Capb.* 1664b, XIIIv).

Pentinat
«Joan Pentinat», «Antoni Pentinat», «Gabriel Pentinat» i «Joan Pentinat» [*sic*] (*Fog.* 1553, II, p. 256); «Testimonis [...] y en Gabriel pentinat pagesos de dit lloc dels Garidells» (MN 1562, 40v, 157...); «Gaspar Pentinat», «Johannes Pentinat» i «F. Pentinat» (*Castell* 1582, 1r); «Nos Lludivicus Pentinat agricola dels Garidells» i «Testes Paulus Pentinat» (MN 1562, 23-12-1605); «Ego Joanes Paulus Pentinat prinsipalis et Joanes Pentinat fidejussor omnes loci dels Garidells [...] prometen donar a totes y qualsevol persona que hi anira donaran pa, vi, oli bo y rebedor al preu y mesura de Vilallonga» (MN 1627, 31v, 16-6-1630); «arrenda a Pere Joan Pentinat de dit lloch» (MN 1637, 11-9-1631); «lo honorable Joan Pentinat guixer dels Garidells» i «quondam Pere Joan Pentinat dels Garidells» (MN 1637, 38v, 10-8-1639 i 4-9-1639); «cum ovile Pauli Pentinat [...] cum vico dicto del Portalet [...] in partita dicta del cami de la Font» (*Capb.* 1664a); «cum honore qui fuit Ludovici Pentinat» (*Capb.* 1664a); «y antes de Fran^{ch} Pentinat» (*Capb.* 1684, 22v).

Entre el segle XVI i el XVII s'observen una colla de prenomes corresponents a aquest llinatge: Antoni, Francesc, Gabriel, Gaspar, Joan, Lluís, Pau i Pere Joan.

- Pep de l'Hostal, cal** [ˈkal ˈpɛb də lusˈtal]
Al carrer de la Font.
- Pep de la Ventureta, cal** [ˈkal ˈpɛb də lə βəntuˈretə]
Al carrer del Portalot.
- Pep del Jaume, cal** [ˈkal ˈpɛb dəl ˈdʒawmə]
Al carrer de la Torre.
- Pep del Senyoret, cal** [ˈkal ˈpɛb dəl səjnuˈret]
És una casa del carrer de la Torre.

Pepet

Renom de Josep Damunt, que vivia al carrer de la Font, segons *Amill. 1862*.

Perafort [ˌpɛrəˈfɔrt]

El terme dels Garidells confronta, al sud, amb el de Perafort al llarg d'una mica més de 2 km. Entre les dues viles hi ha una distància de cap a 2 km.

Perafort, el camí de [lu kəˈmi ðə ˌpɛrəˈfɔrt]

Ara carretera. Hi condueix passant arran del mas de Pallarès i enllaça amb la carretera de Perafort a la Secuita. L'antic camí i l'actual carretera no coincideixen (AMG, document de 1879). *RegFisc. 1920* anomena la «Calle de Camino de Perafort».

Petit

Renom de Josep Ferré, que vivia al carrer de la Torre, segons *Amill. 1862*.

Petita

V. *Clot*.

Pi, l'hostal del [lusˈtal ðəl ˈpi]

És al terme de la Secuita, davant de la carretera de les Gunyoles, a la part de ponent de la carretera de Valls.

Pi i Margall, el carrer de

«Calle Pi y Margall [...] por detrás con la Parroquia» i «Calle de Pi Margall» (*RegFisc. 1920*).

Sembla que només es podia referir al *carrer del Calvari*. Honorava la memòria del barceloní Francesc Pi i Margall, republicà federal que va ser el segon president de la I República Espanyola de 1873.

Pigat

«Duch Garreta José “Pipot”» (*CadRúst.* 1955).

Renom. L'anotació no és coincident per error de l'escrivà, que no va llegir correctament l'original d'on copiava.

Pinyol

[pij'ɲol]

Pere Piñol vivia al carrer de la Torre, segons *Amill. 1862. Amill. 1945* inscriu Josep Piñol Torrents. També *Cad.* 1958 anota un propietari que es deia *Piñol*. El padró d'habitants de 2002 parla d'un home i d'una dona que es diuen així. Tots aquests documents, amb ortografia adulterada cap a *Piñol*.

«Petrus Pinyol» (*Castell* 1582, 1r); «Maria Piñol y Damun, Viuda de Pere Piñol pages» (*Capb.* 1776, 4v); «Andreu Piñol pages» (*Capb.* 1776, 25r).

plaça

V. **Camí de la Font, Casa de la Vila, *Castell, Col·legi, Església, Font.*

Plaça

V. **Guixeres a la P., *Portalet a la P.*

Plaça, la

[lə 'plasə]

No en té gens l'aspecte. Fins ara fa pocs anys, hom es referia a l'indret on es troben el carrer de la Torre i el camí de la Font, per la proximitat dels carrers del Portalot i Major, que hi desemboca. Hi ha estat instal·lada una font i ara es tendeix a dir-ne *la plaça de la Font* per a diferenciar-la de la plaça de l'Església.

«in vico Maÿore prope plateam» (*Capb.* 1664a, any 1670); «una plasa situada dins dit lloch dels Garidells» (*Capb.* 1684, 10v).

Plaça a l'Església, el carrer de la

«a sol ponent ab lo carrer que va de la plasa a la iglesia» (MN 1639, 30-11-1668).

plana

V. *Company.*

Plana, la

[lə 'planə]

En queda record a la plana de Company, a l'extrem nord del terme, entre els de Vallmoll i la Secuita, al costat de l'hostal del Pi. És davant de les Gunyoles.

«nominatur la Sort de la Vinya [...] in partita dicta la Plana» (*Capb.* 1664a); «in partita dicta la Plana» (*Capb.* 1664b, viiiv); «nomenada la Sort de la Vi-

nya [...] en la partida d^a la Plana» (*Capb.* 1684, 19v); «a la partida d^{ta} la Plana» (*Capb.* 1758, 45r); «anomenada la Plana y altrament de la Sort [...] ab lo terme de les Franquesas» (*Capb.* 1776, 8v).

Plana, l'obrador d'en

«a sol ixent ab les bases del obrador d'en Plana» (MN 1614, 10-4-1632).

Es podria interpretar que en Plana també tenia un obrador d'oli, a més del del Senyor, si no fos que s'hagués d'entendre que en Plana tenia unes basses vora l'obrador del Senyor.

Planeta, la

«aquella pesa de terra nomenada la planeta en la partida nomenada la franquesa» (MN 1614, 11-1619).

«plaza»

V. *«*Generalísimo*».

Po

Renom de Joan Ferré que vivia al carrer Major, segons *Amill.* 1862. Probable afèresi de *Josepó*.

Poi

«Poy Gatell José», «Poy Gils Juan» i « Poy Gils Mercedes» (*Amill.* 1945, entre els terratinents).

Pons

«Confessio Natali Pons» i «Confessio Lucia Pons viduæ» (*Capb.* 1664a, any 1670); «Nadal Pons pages» (*Capb.* 1684, 39v); «Fran^{co} Pons pages» (*Capb.* 1758, 37r); «que afronta a sol ixent, part lo hort de Fran^{co} Pons» (MN 1772, 1, any 1769); «Francisco Pons major y Franco Pons menor de dias pare y fill pagesos» (*Capb.* 1776, 21r).

També és anotat a MN 1772, 1, any 1769. «Francisco» Pons, Macià de renom, vivia al carrer de la Torre; Jaume Pons, al carrer de la Font, i Josep Pons, al carrer Major, segons *Amill.* 1862. *Contrib.* 1894 inscrivía tres propietaris amb aquest cognom. *RegFisc.* 1920 deia que eren propietaris Juan P. Alujas, Jaime P. Solé, Pablo P. de Vila (de Barcelona) i José P. Ferré (de Vistabella). *Amill.* 1945 parla d'un propietari i de dos terratinents. *Cad.* 1958 també anotava tres contribuents d'aquest llinatge. Tots sempre amb aquesta ortografia.

Ponsoda

«Rnd Jph Ponsoda Prev. Rector de la Parr[oqui]al Iglesia del lloch dels Gardells» (*Capb.* 1758, 52r).

Porta

«Joannes Porta [...] omnes agricolæ» (*Capb.* 1664a); Confessio Joannis Porta agricole» (*Capb.* 1664a, any 1670); «Joan Porta» i «Joan Porta y Maria conjuges» (*Capb.* 1684, 6r i 15r); «arrenda [...] la casa de Joan Porta» (MN 1696b, 7, 1697).

portal

V. *Major.

Portal, el

«a tremuntana ab lo Portal» (*Capb.* 1776, 25r).

Hom pot suposar que es referien al *portal Major*.

Portalet, el

«patium terræ scitus ante portale sive Portalet» (*Capb.* 1664a).

No se'n parla. No estem segurs que designés el mateix portal que ara és conegut pel *Portalot*, però pensem que sí.

Portalet, el camí del

«en la Plasa del Castell [...] a mitg dia ab lo camí del Portalet de dit castell» (*Capb.* 1758, 19r); «un patiet cituat [...] a migdia ab lo camí del Portalet a Pon^t ab avagants del señor» (*Capb.* 1758, 53r).

Portalet, el carrer del

«cum vico dicto del Portalet» (*Capb.* 1664a); «en lo carrer dit [...] del Portalet [...] ab lo pati del castell» (*Capb.* 1684, 12r); «ab las Quintanas y a trem^a ab dit carrer del Portalet» (*Capb.* 1758, 55r).

Portalet a la Plaça, el carrer del

«ab lo carrer que va del Portalet á la Plasa» (*Capb.* 1758, 64r).

Portalot, el

[lu purtə'lɔt]

Devia ser el portal de la vila closa. L'arcada de l'antic portal, d'un parell de metres d'amplada, es conserva allà on el carrer Major està a punt de desembocar a la plaça de la Font. No l'hem vist anotat en cap document antic,

ans només al padró de 1922-1923 (AMG). Podria ser una manera moderna de conèixer el *Portalet*.

Portalot, el carrer del [lu kə're l purtə'lot]

S'inicia a ca l'Aimeric i surt al costat del Pastisser, a l'entrada del poble. S'hi anomenen tres cases. L'anota *Amill. 1862*.

«calle del Portalot» (*RegFisc. 1920*).

Pou, la sort del

«Item lo dit Serra se ature la sort del pou» (MN 1614, 30-4-1631).

El nom li devia venir d'«un pou situat prop lo torrent y al mig de la carretera que va del present lloch a Vilallonga», segons *Capb. 1684, 11r*.

Prat, el

«Venda de una pessa de terra que fa Joan Borranat a Gaspar Borranat germà seu de una pessa de terra nomenada lo prat» (MN 1562, 26-4-1606); «lo honorable Joan Vidal dels Garidells confesa deure a Catherine Vadenas de dit lloc la cantitat de dinou lliures y nou reals les quals fa per lo arrendament de dos peses de terra dita lo prat a les franqueses y l'altre a la costa» (MN 1637, 48v, 9-1-1640); «petia terre campe nominatam lo Prat» (*Capb. 1664b, viii v*); «partida dita les Barqueres nomenada lo Prat» (*Capb. 1684, 20v*).

Prats

«Baltasar Prats» (*Fog. 1497, II, 243*).

Puigdelfí¹

V. *Vella del Molí de P.*

Puigdelfí² [ˌpuɖʒðəl'fi]

És un poblat, encara no a 2 km al SSO, que correspon al municipi de Perafort.

Puigdelfí³

«en la partida de Puigdelfi [...] a migdia ab lo camí ques va a Puigdelfi» (*Capb. 1684, 26v*); «partida anomenada de Puigdelfi» (*Capb. 1776, 11r*).

Puigdelfí, el camí de [lu kə'mi ðə ˌpuɖʒðəl'fi]

És un fragment —que encara pot ser utilitzat— del camí Vell de Tarragona.

«També li ven una vinya [...] afronta a solixent ab lo camí que va dels Garidells a Puigdelfi» (MN 1639, any 1668); «afronta a sol ixent ab lo camí o

drassera que va dels Garidells a Puixdelfí» (MN 1696*b*, 30, any 1700); «lo camí que vá [...] al lloch de Puitgdelfí» (*Capb.* 1758, 8*v*); «y part ab lo camí de Puigdelfí» (MN 1772, 1, any 1769).

Puigdelfí, la síquia (del Molí) de

«pesas de terra situades al riu devall la sèquia de Puigdelfí» (MN 1639, 3-7-1678); «ab la síquia del Molí de Puigdelfí» (*Capb.* 1684, 21*v*); «afronta ab la sequia de Puigdelfí a ponent ab lo riu» (MN 1529, 11-4-1688); «sota la síquia de Puigdelfí» (MN 1696*b*, 198, 28-2-1717); «dita del riu Francolí [...] a solixent ab la sequia de Puigdelfí» (*Capb.* 1758, 11*r*).

V. t. *síquia, la*.

pujada

V. **Castell*.

Pujol, el, o el Pujol de les Gunyoles

«nominatur lo Pujol» (*Capb.* 1664*a*); «in partida nominata lo Pujol» (*Capb.* 1664*b*, VIII*v*); «nomenada la Garriga del Puijol [...] en la partida dita lo Pujol» (*Capb.* 1684, 23*v*); «partida dita lo Pujol de las Guñolas» (*Capb.* 1758, 12*r*); «a la partida dita lo Pujol» (*Capb.* 1758, 37*v*); «anomenada del Pujol [...] ab lo camí que va a la vila de Reus» (*Capb.* 1776, 7*v*).

Quarts, el camí dels

[lu kə'mi ls 'kwars]

Arrenca de la vora dreta de la carretera que va dels Garidells a Perafort i va a passar pels Quarts, que són al terme veí de Perafort. És fama que corresponia a una via romana i és cert que amb les obres recents del TGV s'hi han descobert uns enterraments. Segons *Capb.* 1776, 12*v*, aquest camí i el de les Franqueses eren un mateix camí.

«Joan Damunt i terres del Castell del Sr. Abat, camí qui va als Quarts» (MN 1639, 17-1-1679); «a migdia ab lo camí qui va dels Garidells als Quarts» (MN 1696*b*, 17, any 1698); «las Barqueras [...] a Pon' ab lo camí que va als Quarts» (*Capb.* 1758, 38*r*).

Quarts, el lloc dels, o el terme dels Quarts

«Laurentis Magrinÿa agricole loci dels Quarts» (*Capb.* 1664*a*, any 1670); «dels Quarts terme de les Franqueses Par^a del Codonÿ» (*Capb.* 1684, 43*r*); «las Comas [...] ab lo terme dels Quarts» (*Capb.* 1758, 41*v*).

Tal com es veu, era considerat un lloc i un terme. No hem trobat que enlloc parlés de partida de terra. Ara és integrat al terme municipal de Perafort.

Querol

«Carol Olivé, Salvador» (*CadRúst.* 1955).

Ortografiat *Carol*, l'hem vist a *Contrib.* 1894. *RegFisc.* 1920 parla de José Querol Veciana, al carrer de la Torre. Al mateix carrer, hi ha un *Carol*, segons *Amill.* 1944. En el *Cad.* 1958, també *Carol* consta entre els «Exentos». Al padró de 2002 no hi ha anotats ni *Carol* ni *Querol*.

Querol, ca [ˈka kəˈrɔl]
Una casa del carrer del Calvari.

Quicart, ca [ˈka kiˈkart]
Al carrer de la Torre.

Quicart, l'hort de [ˈlɔr ðə kiˈkart]
És a la dreta del torrent, passat el pont de la carretera que va als Garidells.

Quicart, el mas de
V. *Quicart, l'hort de*.

«Quince de Enero, calle del»
«Calle 15 de enero» (*CadRúst.* 1955).

Rememorava el dia que les tropes franquistes van ocupar la vila, l'any 1939.

quintana, la

«afrota dita casa [...] a ponent ab la quintana» (MN 1696b, 90-91, 20-4-1702); «casa ab son pati [...] a Pon^t ab las Quintanas y á trem^a ab dit carrer del Portalet» (*Capb.* 1758, 55r); «ab las Quintanas avagants del S^{or}» (*Capb.* 1776, 6r).

Sembla una paraula utilitzada com a nom comú, que designa un camp situat a la vora de la casa. Actualment, és un mot en desús, en aquesta zona.

Quitèria, ca la [ˈkə lə kəˈtɛriə]
La gent en diu *Catèria*. És al carrer de la Font.

Rabassó [rəβəˈso]

RegFisc. 1920 va anotar els propietaris José R. Cusidó i José, Fran^{co} i Manuel R. Gras. *Amill.* 1945 parlava de quatre propietaris. *Cad.* 1958 n'inscrivía dos d'anomenats així, i un altre en un apartat dedicat a «exentos». El padró de

l'any 2002 inscriu tres homes i una dona. Tots sempre amb ortografia adulturada a *Rabaso*.

«ab Joseph Rabaso» (*Capb. 1684, 21r*).

Racó, el [lu rə'ko]

Al marge esquerre del riu, prop del molí de Puigdelfí. Hom considera que és una partida de terra (*Rúst. 1879*).

Ral

V. **Camí R.*

Ramon

V. *Senyor R.*

Raval, el

«un pati de casa situat al Arreval del mateix lloch dels Garidells» (*Capb. 1776, 16r*); «casa sita en lo Arraval» (*Capb. 1776, 23r*).

rec

V. **Obrador (de l'Oli)*, **Trull*.

Rec, el

«afronta a solixent ab lo rec y los frares» (MN 1529, 17-6-1634); «ab aquilone ab lo rech» (MN 1696b, 64, 10-9-170).

Ignorem a quin rec es referia.

Rectoral, l'hort

«Bienes parroquiales. Huerto rectoral. Barquera» (*Amill. 1944*).

Rectoria, el corral de la

El trobem documentat a *Rúst. 1879*. El mateix document l'anomena *casa Rectoral*.

Rectoria, les terres de la

«a sol ixent en terres de la rectoria dels Garidells» (MN 1529, 12-11-1690); «afronta ab una pessa de terra de la Rectoria» (MN 1772, 46, 1769); «ab terres de la Rectoria» (*Capb. 1776, 13r*).

Fins una mica abans en el temps, també han estat anotades *les terres de l'Abadia*; devien ser dues maneres d'anomenar el mateix lloc. També hi devia ser equivalent *el tros de la Rectoria* de l'entrada següent.

Rectoria, el tros de la

«la qual afronta de sol higent en lo tros de la rectoria» (MN 1639, 18-7-1685).

Reial, el camí

«cituada en lo dit terme dels Garidells en la partida de les Sorts junt ab lo camí real» (MN 1529, 1636); «afronta a sol ixent ab lo camí real que va de Valls a Tarragona» (MN 1639, 29-11-1663); «ab lo camí qui baix de casa Virgili al camí real» (MN 1529, 1669); «la pesa de camí del riu sols la que afronta ab lo camí real» (MN 1639, 27-5-1674); «una pesa de terra campa [...] en lo camí real [...] a septentrió en lo camí qui va dels Garidells a Granja de Santes Creus» (MN 1639, 28-6-1686); «y va al cami Real que va de la vila de Valls á la ciutat de Tarragona» (*Capb.* 1776, 4r); «Camí Reial» (AMG, doc. 1879).

resclosa, la

[lə rəs'klɔzə]

Se sap que al riu hi havia hagut una resclosa que enviava l'aigua —per la dreta del riu— cap al rec del Molí del Morell, també conegut per *la síquia de la Granja*. Potser era per allí on, del Francolí, arrencava la síquia de l'Électra.

Resclosa, la

«pessa de terra campa dita la Reclosa [...] en la partida dita de la Font» (*Capb.* 1684, 34v).

No se l'anomena com a peça de terra.

Reus

V. **Camí de R.*

Reus, el camí de

«anomenada del Pujol [...] ab lo cami que va a la vila de Reus» (*Capb.* 1776, 7v).

riu

V. *Francolí*.

riu, el

[lu 'riw]

És el Francolí, que limita el terme dels Garidells per la part de ponent, on es conreen les hortes amb avellaners i arbres fruiters.

«a migdia ab en damunt, ab lo riu» (MN 1627, 90r, 15-7-1635); «y a ponent enfronta en vista del riu Francolí» (MN 1696b, 2, 1696); «el Riu» (*Amill.* 1862); «Partida del Rio» (*RegFisc.* 1920).

Riu, el

«cituada en la partida del riu» (MN 1529, 1636); «les pesas de terra situades al riu devall la sèquia de Puigdelfí» (MN 1639, 3-7-1678); «a la partida del riu [...] afronta ab la sèquia de Puigdelfí. A ponent ab lo riu» (MN 1529, 11-4-1688); «a la partida anomenada del Riu» (*Capb.* 1776, 4v).

Amill. 1945 l'anomena diverses vegades i diu que unes hisendes que s'hi troben tenen, al S, la síquia; al N, el camí del Riu; a l'E, la síquia de Puigdelfí, i a l'O, el riu Francolí.

Riu, el camí del

[lu kə'mi l 'riw]

Ara és carretera; travessa la carretera General i baixa fins al riu. Amb el nom no es devien referir al curs d'aigua, ans més aviat a la partida de terra coneguda pel *Riu*.

«y la pesa del camí del riu sols la que afronta ab lo camí real» (MN 1639, 27-5-1674); «partida dita del Torrent ó Horts [...] á mitgdia ab lo camí que vá al riu» (*Capb.* 1758, 48r); «de tramontana ab lo camí vehinal que va al riu» (MN 1772, 1, 1769).

Riu, el tros del

«una pesa de terra nomenada lo tros del riu que fa Pere Pau Tururet [...] a sol ixent ab la síquia y los frares a migdia ab en Damunt ab lo riu» (MN 1627, 90r, 15-7-1635).

Riu de Barquera, el

«partida anomenada lo Riu de Barquera [...] ab la síquia Vella del Molí de Puigdelfí [...] a ponent ab lo riu Francolí» (*Capb.* 1776, 7r).

Riu de Francolí

V. **Francolí*, **riu*.

Riu de Francolí, la costa del

V. *Costa, la*.

Roca, la font de la

[lə 'fɔn də lə 'rɔkə]

Lloc de força anomenada, però al terme de Perafort, vora el riu, ran del terme dels Garidells.

Roig¹

V. *Clot, Tossal R.*

Roig²

«Gabriel Roig» (*Fog.* 1497, II, p. 243); «als sants quatre evangelis en mà y en poder del honorable senyor en Bernat Roig balle dels Garydells» (MN 1522, 1518); «La viuda na Roja» (*Fog.* 1553, II, p. 256); «Confessio Isidro Roig agricole loci dels Garidells in loco de Vilabella habitatoris» (*Capb.* 1664a); «hereus de dit Rotx vengueren una pessa de terra dita la Sort a la partida de la Font» (MN 1772, 56, any 1769).

Roig, el clot del

V. *Clot*.

Roig, el tossal

[lu tu'sal 'rɔtʃ]

Al SSE del camí de Dalt de Vistabella. És un turó (125 m sobre la mar) de terra vermella, amb el dipòsit de l'aigua que proveeix els Garidells.

Rosa Tous, ca la

['ka lə 'rɔzə 'tows]

Al carrer de la Torre.

«Rossendo», ca

['ka ru'sendu]

Una de les cases del carrer de la Torre.

Sanauja

«Pere Sanahugia» (*Fog.* 1553, II, p. 256); «Confessio Jacobi Sanahuja agricola» (*Capb.* 1664a); «ab honor dels hereus de Jau^c Sanahuja» (*Capb.* 1684, 13v); «ab terras de Victoria Sanahuja que antes eran de Antoni Arbos» (*Capb.* 1684, 20r).

Sanjurjo

V. *«*General S.*».

Sanpo

«confese deure y voler pagar a vós en Jaume Sanpo fadrí natione galus» (MN 1562, 13-1-1606).

Devia ser una paraula oxítona. Com que era procedent de la Gàl·lia, el nom devia ser anotat en una mena de versió fonètica equivalent a *Saint Paul* < *Sant Pol*.

Sant Isidre

Renom de J. Gras, habitant al carrer de la Torre, segons *Amill.* 1862.

Sant Jaume, el carrer de [lu kə're 'səŋ 'dʒawmə]

Un plànol actual de la vila l'indica arrencant del peu del castell cap a llevant i sense indicació d'on fa cap, com si conduís al camp. L'anomena *Amill. 1862*.

«Calle San Jaime» (*RegFisc. 1920*).

Sant Joan, el carrer de [lu kə're 'səŋ dʒu'an]

És el més meridional de la vila. Arrenca del carrer de la Font, cap al sud, amb cases només al cantó de ponent. És continuat cap al camp per un camí que va a trobar el camí (ara carretera) de Perafort.

Secuita, la [lə sə'kujtə]

Els termes són confrontants i la vila de la Secuita és a sol ixent, encara no a 3 km en línia recta.

«sota lo camí Real [...] a tremuntana a lo terme de la Secuyta» (*Capb. 1758, 28r*).

Secuita, el camí de la [lu kə'mi lə sə'kujtə]

És un altre nom del *camí de l'Estació* i de *les [Es]Comes*. Surt de la vila pel carrer del Calvari.

«un pati de casa situada en lo lloch dels Garidells [...] a migdia afronta ab lo camí qui va dels Garidells a la Granja i a la Secuita» (MN 1639, 13-11-1672); «lo camí que va [...] a dita Iglesia y al lloch de la Sacuita» (*Capb. 1684, 10v*); «detrás la Iglesia Parochial [...] a tremontana ab lo camí que's va [...] al lloch de la Secuyta» (*Capb. 1758, 9r*).

Senyor

V. **Castell del S. Abat; Comes, les; Creueta del S.*

Senyor, els avagants del

«ab avagants del Señor» (*Capb. 1758, 53v, 69r*).

Avagant, amb el sentit de 'espai deixat sense conreu', devia ser un mot corrent al segle XVIII; també hem trobat anotat les *Quintanes avagants del Senyor*.

Senyor, l'obrador del

«en lo torrent de Masllonch y devant lo obrador del señor» (MN 1639, 29-11-1663).

Es devia referir a l'*obrador de l'Oli*. Era el molí de l'oli, una de les pertinençes del senyor. Al cap d'una mica més de cent anys, se'l considerava vell.

V. t. *Vell, l'obrador*.

Senyor, l'olivar del

«a migjorn ab lo olivar del Senyor» (MN 1614, 10-4-1632).

Senyor, el tros del

«la qual pesa de terra afronta a sol ixent ab [...] lo tros del Sor» (MN 1614, 20-4-1631).

Senyor Abat

V. **Castell del S. A.*

Senyor Ramon, cal

[*'kal səj'no rə'mon*]

Una casa del carrer del Castell.

Senyoret

V. *Pep del S.*

Serra

«lo dit Serra se ature la sort del pou» (MN 1614, 30-4-1631).

síquia

V. *Electra, Granja, *Puigdelfí, *Vella del Molí de Puigdelfí.*

síquia, la

[*lə 'sikiə*]

En la grafia d'aquest topònim s'observa una alternança entre *sèquia* i *síquia*, amb predomini creixent de la segona. Actualment, gairebé amb unanimitat, hom s'inclina per la forma *síquia*. És la *síquia del Molí de Puigdelfí* o també *Rec de l'Horta*.

«afronta a sol ixent ab la síquia del molí» (MN 1614, 20-4-1631); «a la partida del riu Francolí deval la séquia» (MN 1637, 11-10-1631); «Per los gastos se han fet en adobar aquell pany de síquia derruït del molí de Puigdelfí [...] R^{ne} D^e. Miquel Canals Prebere y comensal de la S^a Metropolitana Iglesia de Tarragona, com a Collector de les comunas distribucions» (MN 1696b).

Sisterer

V. *Cisterer.*

Siurana

«Antonio Ciurana Pujol» (*RegFisc.* 1920).

Consta com a resident a Tarragona, amb casa al carrer de la Font. Abans, hem vist un *Siurana* habitant al carrer de la Torre (*Amill.* 1862).

Soler [su'le]

Ramon Solé vivia al carrer del Castell, segons *Amill. 1862. Contrib.* 1894 va anotar un sol propietari amb aquest cognom. També només Carmen Solé Torrens a *RegFisc.* 1920. A *Amill. 1945* hem trobat quatre anotacions. *Cad.* 1958 en va inscriure tres. Actualment, segons el padró de 2002, només queda una dona que es diu *Soler*. Altrament, sempre ortografiat *Solé* o *Sole*.

«Guillem Soler» (*Fog. 1497*, II, p. 243); «estat pres heventari dels béns de Grabiell Soler [...] dels Giridels» (MN 1522, 13^b, 1530); «en Gabriel Soler del loc dels Garidels del Camp de Tarragona» (MN 1522, 13^v, any 1532); «Mossen Joan Soler vicari» (*Fog. 1553*, II, p. 256); «antes Miquel Soler» (*Capb. 1684*, 21^r); «Joan Soler pages y Maria Soler y Compañs conjuges» (*Capb. 1776*, 32^r).

sort

V. **Figueres*, **Pou*.

Sort, la

«petiam terræ campæ [...] nominatum la Sort» (*Capb. 1664a*); «nomenada la Sort» (*Capb. 1684*, 14^r); «I la Sort» (MN 1529, 1607-1688); «altre pessa de terra dita la Sort» (MN 1696^b, 49, 29-11-1699); «un tros de armassot [...] al cap de vall de la Sort» (MN 1696^b, 198, 1717); «una pessa de terra dita la Sort a la partida de la Font» (MN 1772, 56, any 1769).

Sembla que es feia una diferència entre la *Sort*, en singular, que designava un cert tros de terra, i les *Sorts*, en plural, corresponent a una partida. Segons *Capb. 1776*, 8^v, la *Sort* era equivalent a la *Plana* i confrontava amb el terme de les Franqueses.

Sort de la Vinya, la

«L'altra anomenada la Sort de la Vinya [...] en la partida de les Sorts junt ab lo camí real» (MN 1529, 1636); «nominatur la Sort de la Vinya [...] in partita dicta la Plana [...] cum petia terræ nominata la Parada» (*Capb. 1664a*); «petiam terre campe [...] nominatam la Sort de la Vinya» (*Capb. 1664b*, VII^v); «nomenada la Sort de la Vinya [...] en la partida d^a la Plana» (*Capb. 1684*, 19^v).

sortanella, la

«de tota aquella sortanella que té en terra de Puigdelfí» (MN 1614, 20-4-1631).

La paraula sembla utilitzada com a nom comú, no toponimitzat.

Sorteta, la

[lə sur'tetə]

A la partida de la Burana.

«li dono en dot y en nom de dot una pessa de terra dita la Sorteta [...] la qual afronta a sol ixent ab lo camí o drassera que va dels Garidells a Puixdelfí» (MN 1696*b*, 30, 30-8-1700).

Sorts, les

«en la partida de les Sorts» (MN 1529, any 1636); «petiam terræ campæ [...] nominatum la Sort [...] in partita de les Sorts» (*Capb.* 1664*a*); «Joan Porta y Maria Porta sa muller arrenden una pesa de terra en la partida de les Sorts» (MN 1522, 28-3-1669); «en la partida dita las Sorts» (MN 1696*b*, 126, 19-8-1709); «una pessa de terra dita las Sorts» (MN 1750, 27-2-1734); «las Sorts [...] á solixent ab lo Rech del Obrador» (*Capb.* 1758, 21*r*).

Malgrat l'abundància d'anotacions històriques, no n'hi ha record. Algú ens ha dit que aquesta partida és a la Secuita, però no als Garidells.

Suleta, l'hostal de la

[lus'tal ðə lə su'letə]

El nom deu procedir d'un hipocorístic d'*Úrsula*. L'hostal és a la vora de la carretera de Valls, a la part esquerra i davant l'encreuament de la carretera dels Garidells.

Tallada, el camí de la

«prop lo camí que va de dit lloch dels Garidells a la Tallada» (*Capb.* 1684, 10*v*); «ab lo camí que va de dit lloch a la Tallada» (*Capb.* 1776, 3*v*).

Tallada, la granja de la

«y lo corral y lo trull y lo mas a la partida qui va alla tellada» (MN 1637, 57*r*, 1640); «in domo vulgo dicta la Granja de la Tallada termini et parrochie loco de la Sacuita» (*Capb.* 1684, 12*r*); «firmada fonch la p[rese]nt conf[essio] en la casa prioral de la Tallada als trenta dias del mes de mars Anÿ de la nativitat del S^r de mil setcents sinquanta vuÿt» (*Capb.* 1758, 38*v*).

Tal com explica el document de 1684 és a la Secuita.

Tamarit, el camí de

«a tramuntana en lo camí de Tamarit» (MN 1529, 12-11-1690).

Devia ser el mateix que el *camí de Torredembarra*.

Tarragona

V. **Ciutat de Valls a la de T., Vell de T.*

Tarragona, el camí de

«in partita dicta la Vinyassa [...] aquilone cum [...] itinere quo itur dels Garidells al camí de Tarragona» (MN 1562, 116v, 28-12-1579).

terme

V. **Franqueses*, **Mas*, **Quarts*.

terra

V. **Castell*.

terres

V. **Abadia*, **Castell del Senyor Abat*, **Rectoria*.

Tibau

«Testes Joannes Tibau [...] tots dels Garidells» (MN 1614, 10-4-1632); «de Beranguer Tibau» (*Capb. 1684*, 20r).

Torner

Maria Torné, vda., vivia al carrer de la Torre, segons *Amill. 1862*.

torre

V. *Comte*.

Torre

V. **Camí de la T*.

Torre, el carrer de la [lu kə're lə 'torə]

Ha esdevingut carrer el començament del camí que, des del poble, conduïa a Torredembarra. Travessa la vila de cap a cap i és el més poblat, amb vint-i-vuit cases que tenen nom (*Amill. 1862* i documents posteriors). Hom opina que aquest camí procedia de la Selva. Marca la reparació entre el nucli primitiu i l'expansió urbana moderna.

«calle de la Torre» (*RegFisc. 1920*).

Torre del Comte, el camí de la [lu kə'mi lə 'torə l 'kondə]

És el que condueix cap en aquest indret del terme. És de molta anomenada.
V. t. *Comte, la torre del*.

Torre del Comte, la carretera de la

«una pesa de terra [...] afronta a ponent amb la carretera de la Torre del Comte» (MN 1529, 1669); «una pesa de terra situada en lo terme dels Ga-

ridells afrontant a ponent ab la carretera de la torre del Compte» (MN 1529, 112, 28-12-1706).

Devia ser una altra manera d'anomenar el *camí de la Torre del Comte*, que devia ser carreter.

Torredembarra, el camí de [lu kə'mi ðə ˈtorədəm'barə]

És la continuació cap a sol ixent del carrer de la Torre. Es diu que procedia de la Selva del Camp, cosa que resulta versemblant. S'observa que la documentació sempre posa l'article definit davant del nom de la població.

«las Comas [...] a mitgdia [...] ab lo camí que-s vá a la Torradembarra» (*Capb.* 1758, 14r); «ab lo camí que vá a la Torra [...] y part ab lo sementiri» (*Capb.* 1758, 57r); «ab lo camí que va á la Torradembarra» (*Capb.* 1776, 8v).

Torredembarra, la carretera de

«y a tremuntana ab la carretera de la Torradembarra» (AHAT, *Variats*, 14, 1-1789).

Era una altra manera de designar el camí, que era carreter.

torrent

V. **Baldric*, *Bogatell*, *Gunyoles*, **Horts*, **Masllong*.

Torrent, el

«la onorable Elisabet Maseres arrenda a Toni Badenas tots dels Garidells una vinya a la partida del Torrent» (MN 1637, 36v, 1-7-1639); «nomenada la Albals [...] en la partida lo Torrent» (*Capb.* 1684, 45v); «a la partida dita lo Torrent» (*Capb.* 1758, 37v); «a la partida dita del Torrent ó Horts [...] a solixent ab lo torrent de Masllonch i á mitgdia ab lo camí que vá al riu» (*Capb.* 1758, 48r); «partida anomenada lo Torrent [...] per mitg de la qual pesa de terra passa lo torrent de Masllonch» (*Capb.* 1776, 21r).

Torrent, el camí del

L'anomena *Amill*. 1862.

Torrent dels Horts, el

«partida anomenada lo torrent dels Horts [...] ab lo torrent dels dits horts alias d'en Masllonch» (*Capb.* 1776, 37v).

També hem anotat *Horts, els*, nom amb què es devien designar les mateixes terres.

Torrenteres, les [ləs turən'terəs]

És una partida de terra entre la carretera General, el torrent del Bogatell i el camí del Riu. A prop del poble i a la seva part nord. Segons *Amill. 1945*, una de les hisendes que comprèn té, al S i a l'E, el camí de la Font i, a l'O, el torrent [del Bogatell].

Torrents

«testament y darrera voluntat mia en mà y poder del R. P. Joan Torrens, Prior dels Garidells, vuy regent la cura de la Iglesia Parroquial de dit lloch» (MN 1639, 11-12-1681); «Pau Torrents» (*Capb.* 1758, 64v).

Segons *Amill. 1879*, Francesc Torrents vivia al carrer del Castell; Josep Torrents, al carrer Major; Joan Torrents i Pau Torrents, al carrer de la Torre, i Josep Torrents Caixé, al carrer de Sant Jaume. Segons *Contrib.* 1894, sis propietaris es deien així. *RegFisc.* 1920 parla de set: Fran^{co} i José T. Pons, Josefa T. Damunt, Juan T. Gras, Juan T. Masgoret i José i Fran^{co} T. Solé. *Amill. 1945* parla de tres propietaris i de la viuda d'un terratinent. També consta a *Cad.* 1958, però ha desaparegut del padró de 2002.

tossal

V. *Roig*.

Tossal Roig, el [lu tu'sal 'rɔtʃ]

Són les terres a l'entorn d'aquell tossal, compreses entre el camí de la Torre i el de les Guixeres. L'hem vist qualificat de partida a *RegFisc.* 1920 i en el padró de 1922-1923 (AMG). Segons *Amill. 1945*, terres d'aquella partida confronten a l'E amb el terme de la Secuita i, a l'O i al S, amb el camí de Vistabella. El llibre del Cadastre de rústica de 1975 (AMG) anomena *el Tossal* —poques vegades— sense qualificatiu, però pensem que es refereix al *Tossal Roig*.

Tous

«Genoveva Tous Salvat» i «Rosa Tous Salvat» (*RegFisc.* 1920, anotades al carrer de la Torre).

També consten a *Amill. 1945*.

V. t. *Rosa T.*

Trinxeria

«ab Joseph Maÿmo dit Trinxeria» (*Capb.* 1758, 21r).

tros

V. **Davant Casa*, **Era*, **Figueres*, **Guixera*, **Rectoria*, **Riu*, **Senyor*, **Vilanova*.

Trull, el rec del

«en lo terme dels Garidells, la qual afronta a Ponent ab lo rech del trull» (MN 1696b, 121, 13-3-1718).

Capb. 1684, 19v, explica que la Parada és sobre el trull de fer oli; però l'anomena com a nom comú.

Trull del Convent, el

«en la partida del Trull del Con^v» (*Capb.* 1684, 20v).

Es devia referir al monestir de Santes Creus.

turó

V. *Cova de Vicenç*, *Vinyeta*.

Tururet

«Gabriel Turulet» (*Castell* 1582, 1r); «Venda de una pesa de terra nomenada lo tros del riu que fa Pere Pau Tururet» (MN 1627, 90r, 15-7-1635); «Franciscus Tururet jurati» (*Capb.* 1664a); «Fran^{ch} Tururet pages» (*Capb.* 1684, 6r i 12r).

No l'anoten ni DCVB ni *Llinatges*.

Txitxo, cal

[ˈkal ˈtʃitʃu]

Al carrer de la Torre.

urbanització

V. *Malacuca*.

Vallmoll

[ˌvaɫˈmoɫ]

El terme de Vallmoll té un contacte breu, només de cap a 1 km, amb el dels Garidells. La vila veïna és escassament a 4 km al nord.

«la Mala Cuca [...] a ponent ab lo terme de la vila de Vallmoll» (*Capb.* 1758, 13r).

Valls

V. **Ciutat de V. a la de Tarragona*.

Vallvè [ˌvaɫˈbe]

El padró d'habitants de 2002 testimonia tres homes i una dona d'aquest llinatge. Salvador, anotat a continuació, consta domiciliat a Tarragona, amb casa al carrer de la Font dels Garidells.

«Arturo Vallvé Pallares» i «Salvador Vallvé Pallares» (*RegFisc.* 1920);
«Vallve Pallares Arturo» i «Vellve [sic] Pallares Salvador» (*Amill.* 1945).

«Vaquero», cal [ˈkal βəˈkeru]

Una casa del carrer Major.

Veciana

«Confessio Josephi Viciano» (*Capb.* 1664a, any 1670); «terras de Joseph Vasiana» (*Capb.* 1684, 11r); «Felix Viciano pages» (*Capb.* 1758, 53r i 66r); «Pau Viciano» (*Capb.* 1758, 66r); «Francisca Veciana y Fortuny muller de Isidro Veciana» (*Capb.* 1776, 15v).

Pere Veciana vivia al carrer de Sant Jaume, segons *Amill.* 1862. *RegFisc.* 1920 aclareix que era Pedro Veciana Querol. També un *Veciana* és anotat a *Contrib.* 1894.

Vell, l'abeurador

«passa al costat de l'abaurador bell» (*Capb.* 1684, 11r).

Vell, l'obrador

«una carrerada davant dit lloch dels Garidells y passa al costat del obrador vell» (*Capb.* 1758, 9r i *Capb.* 1776, 4r).

Vell de Tarragona, el camí [lu kəˈmi ˈβeɫ də tərəˈɣonə]

El que antigament hi conduïa, però que actualment només va dels Garidells a Puigdelví.

Vella, la carretera [lə kərəˈterə ˈβeɫə]

És l'antic camí que unia Valls amb Tarragona. Coneguda també amb els noms de *carretera de Valls*, *carretera de Valls a Tarragona*, *camí Reial* i *carretera Vella de Valls a Lleida*. Ve del sud, de la vileta de Puigdelví, però no arriba a l'extrem nord del terme dels Garidells, sinó que s'acaba a mig camí, una mica després d'encreuar-se amb el camí del Riu. Ha quedat com a camí veïnal, d'ençà que es va construir la carretera General, de Tarragona a Lleida.

Vella del Molí de Puigdelfí, la síquia

«partida anomenada lo Riu de Barquera [...] ab la síquia vella del moli de Puigdelfí [...] a ponent ab lo riu Francoli» (*Capb.* 1776, 7r).

Ventureta

V. *Pep de la V.*

Vicenç

V. *Cova de V.*

Viciana

V. *Veciana.*

Vidal

«lo honorable Joan Vidal dels Garidells confesa deure a Catherine Badenas» (MN 1637, 500, 4-3-1640).

Vila

V. *Casa de la V.*

Vilallonga, el camí de

«fins al camí de Vilallonga y la Barquera» (MN 1627, 70r, 23-7-1634);
«camí de Vilallonga en lo terme dels Garidells» (MN 1529, 1636).

Vilallonga és una població a uns 3,5 km a ponent. Entre aquell terme i el dels Garidells s'interposa el del Morell.

Vilalta

«Confessio R^{di} Francisci Vilalta presbiteri et rectoris loci dels Garidells» (*Capb.* 1664a, any 1670).

Vilanova

«Anthoni Vilanova» (*Fog.* 1497, II, p. 243).

Vilanova, el tros d'en

«vulgariter numenat lo tros d'en Vilanova [...] confronta ab oriente in termino de la Secuyta» (MN 1562, 41r, 13-4-1575).

vinya

V. **Abadia.*

Vinya

V. **Sort de la V.*

Vinya de la Font, la

«Petiam terræ nominatam la Vinya de la Font» (*Capb.* 1664a).

Vinya dels Frares, la

«en lo dit terme en la partida de la Vinya dels frares que es la Sort de les Figueres» (MN 1529); «li done la pessa de la terra que te en lo dit terme en la partida de la vinya dels frares» (MN 1529, 1607-1688).

Es devia tractar, probablement, del mateix sector anotat *Frares, els*.

Vinyassa, la

«in partita de la Vinyassa» (*Capb.* 1664a); «petiam terræ [...] ab una albareda nominatam la Vinyassa» (*Capb.* 1664a, any 1670); «partida dita la Vinyassa» (*Capb.* 1684, 22v); «per una pesa de terra campa dita la Sort de la Vinyassa» (MN 1750); «la partida dita la Vinÿassa» (*Capb.* 1758, 31r); «Josep Gras dels Garidells per haver comprat al encant públic una pessa de terra dita la vinyassa» (MN 1772, 58).

Vinyes, les

«a la Part^a de les Vinÿas» (*Capb.* 1758, 55r); «partida dita las Vinyas» (*Capb.* 1776, 6r).

Vinyeta, el turó de la

[lu tu'ro ðə lə βij'netə]

Arran del camí del Molí, o del Riu, que travessa la síquia i arriba fins al Riu.

Virgili

«lo carre que baixa de Casa Virgili al Camí Real» (MN 1529, any 1669); «Confessio Joannis Virgili» i «Confessio Natalis Virgili agricole loci dels Gridels» (*Capb.* 1664a, any 1670); «Nadal Virgili» (*Capb.* 1684, 6r).

RegFisc. 1920 anotava José Virgili Reig domiciliat a Vilallonga. A *Amill.* 1945 hem vist Joan Virgili Bové. També un Virgili figura a *Cad.* 1958.

Vistabella¹

V. *Baix de V.*, **Camí de V.*, *Dalt de V.*

Vistabella²

[vistä'βelə]

És un barri de la Secuita, a una mica més d'un quart d'hora de viatge, cap a sol ixent dels Garidells.

Vistabella, el camí de

[lu kə'mi ðə βistə'βelə]

Surt del capdamunt dels Garidells, de davant de cal Janites, per anar cap en aquell barri de la Secuita.

Xica, la casa

«de tota aquella casa dita la Casa Xica» (MN 1529, 1561).

APÈNDIXS

Un asterisc davant el nom indica que aquest és caigut en desús.

I. COGNOMS

*Aguader, Aimeric, *Albornós, *Almirall, *Alomar, *Aluges, *Alzina, *Arboç, *Armengol, *Badenes, *Badia, *Bages, *Balaguer, *Baldric, *Baldú, *Ballester, *Banús, *Barulles, *Batlle, *Benigne, *Besora, *Blasi, *Boils, Boronat, *Borranat, *Bover, *Brunet, *Bulluter, *Busquets, *Cabestany, *Calbó, *Calvet, Canals, *Canyelles, *Cisterer, *Civit, *Coll, *Comes, *Company, *Damunt, Dolç, *Domingo, Duc, *Estaragués, *Esteve, Fernàndez, Ferrer, *Ferrers, *Fígols, Figuerola, *Fonts, *Forn, *Forns, *Francisco, *Galofre, *Garcia, *Garidells, Garreta, *Gassol, Gavaldà, *Gibert, *Gils, *Giné, *Gou, Gras, Gual, *Guasc, *Güell, *Guivernau, *Joanet, *Jover, *Lleida, *Magrinyà, *Maimó, *Mainer, Mallafrè, *Manresa, *Marco, *Marimon, Martí, *Mas, *Masdéu, *Maseres, *Masgoret, *Massoni, *Mateu, *Miró, *de Mollgosa, *Moragues, *Nadal, *Oliver, *Oriac, *Palanca, *Palic, *Pena, *Pentinat, Pinyol, *Poi, *Pons, *Ponsoda, *Porta, *Prats, *Querol, Rabassó, *Roig, *Sanaüja, *Sanpo, *Serra, *Siurana, Soler, *Tibau, *Torner, *Torrents, *Tous, *Tureret, Vallvè, *Veciana, *Vidal, *Vilalta, *Vilanova, *Virgili.

II. LLOCS D'ANOMENADA

*abadia; *carnisseria; Cases Ensorrades; castell; *Castell, davant del; cementiri; església; font; *Frares; Gunyoles; Mas; *Masia; mina; mineta; Plaça; Portal; *Portalet; Portalot; Pou; Quarts; quintana; Raval; Rec; resclosa; riu; Secuita; síquia; *Vell; l'abeurador; *Vell; l'obrador.

III. PARTIDES DE TERRA

*Albereda, Bancals, Barqueres, *Brugueres, Burana, *Cambra Gran, *Camí de la Font, *Camí de la Torre, *Camí de Reus, *Camí de Vistabella, Camí del Molí, *Camí Ral, *Colomera, *Coma, *Comellarons, Comes, Costa, Creueta, *Era, *Font¹, *Francolí o el riu Francolí, *Franquesa, Garrut, Guixera, *Horts, Hostal, Hostal de l'Armengol, Malacuca, *Mas d'en Pax, *Masia, *Mineta², *Obacs, *Olivar, Plana, *Puigdelfí³, *Pujol, Racó, *Riu, *Riu de Barquera, *Sorts, *Torrent, *Torrent dels Horts, Torreneres, Tossal Roig, *Trull del Convent, *Vinya dels Frares, *Vinyassa, *Vinyes.

IV. PECES I TROSSOS DE TERRA

*Abadia, *Balç, *Castell, Clot, *Cortó, *Diumenges, *Farraginar, *Figueres, *Font², *Garrigues, *Hort, Hortet, Mineta¹, *Moreres, Noguera, *Parada, *Parades, *Paradora, *Partions, *Planeta, *Prat, *Rectoria, *Resclosa, *Senyor, *Sort, *Sort de la Vinya, Sorteta, *Vilanova, *Vinya de la Font.

V. RENOMS (exclosos els que només formen part d'un nom de casa)

*Baró, *Biela, *Bondéu, *Canet, *Clavell, *Coixa, *Feló, *«Fonso», *Gamba, *Granja, *Janites, *Joan de l'Antònia, *Macià, *Madri, *del Mas, *Neri, *Noi, *Paijant, *«Paulito», *Pepet, *Petit, *Pigat, *Po, *Sant Isidre, *Trinxeria.

VI. CASES (CA I VARIANTS)

Aimeric, Armengol, Armengol de l'Elena, Barber, Bessona, Biló, Bito, Bufa, Canals, Carlets, Carrabiner, Casanova, Castell, Clavell, Cornet, Cots, Dolç, Dragó, Feló, Ferrer, Fesolet, Garreta, Gaspar, Gerembí, Gros, Guixer, Jan, Janites, Jaume, Jesús Duc, Joanet de l'Agustinet, «Laureano», Macià, Margarida, Mariagna, Marina, Menera, Menut, Moliner, Monges, Morella, Neri, Paijant, Paleta, Pastisser, Pau del Món, Pautet, Pep de l'Hostal, Pep de la Ventueta, Pep del Jaume, Pep del Senyoret, Querol, Quicart, Quitèria, Rosa Tous, «Rossendo», Senyor Ramon, Txitxo, «Vaquero».

VII. POBLACIONS VEÏNES

Les Gunyoles, el Morell, Perafort, Puigdelfí, la Secuita, Vallmoll, Vistabella.

